

K

H

TUNGLA-

D

J

H

D

NR. 1 • 1939

SISUKORD:

Carpe diem! — dir. H. Jänes.
Igav ja huvitav kirjanik — H. Siiak.
Kalal — A. Juske.
Minu kodu — H. Abel.
Vana paat — U. Podar.
Minu kodu — Metsa-Mall.
Vana majakavaht — R. Kaugver.
Homse Eesti ülesandeist (järg) — M. Saks.
Petlemma valgus — õp. A. Abel.
Vana maantee — A. Prost.
Veste — R. K.
Kundas käik — E. Soidla.
Kodutuulik — E. Laur.
Sügistee — V. Mets.
Sügisene kirjandivõistlus — õp. J. Meerits.
Lõuna-Ameerika hiigelkonnast.
Bibliograafiat — L. Kaik.
Kroonikat — H. Kallip.
Ringide tegevusest 1938./39. õppeaastal — H. Siiak.
Gümnaasiumi I kl. elust — H. Siiak.
Rahvanalju.
Ajaviidet.
Kaas ja linoollõiked — R. Kello'lt.

TOIMETUSE KOLLEGIUM:

Direktor H. Jänes, õpetajad: J. Meerits, J. Blau-
berg, I. Erm, E. Tiikma, J. Erm, H. Pauskar,
A. Laasi ja M. Madise.

Tunglakandjad

RAKVERE GÜMNAASIUMI, PROGÜMNAASIUMI JA REAALKOOI
ÕPILASKONNA AJAKIRI

III AASTAKÄIK

DETSEMBER 1939

Nr. 4 (12)

Rakvere Ühisgümnaasiumi ja Keskkoolide uus koolihoone.

Carpe diem!

Igas inimeses leidub väärtusi. Need on peidetud meie hingesügavusse nagu kalliskivid mere mõõtmatusse rüppe. Alati me ei teagi, milliseid suurepäraseid varandusi leidub meie ümbruses. Sageli ei aima inimene isegi, missuguste aarete omanik ta on.

Ka see meie lähim ümbrus, milles meil tuleb elada ja tegutseda, meie ligi 500-liikmeline koolipere, on rikas väga mitmesuguste vaimsete aarete poolest. Siin leidub suu-

remaid ja väiksemaid andeid ja võimeid kõige mitmekesisemal aladel. Meie ülesanne on avastada ja välja arendada kõiki neid väärtusi, et neist oleks kasu ning rõõmu nende omajail ja kogu ühiskonnal. Selleks püüab kaasa aidata kool. Ja selleks aidaku vastastikku kaasa ka õpilased ise. Parimaid võimalusi selleks pakub õpilaste isetegevus.

Isetegevus tuleks meil korraldada nii, et iga õpilane, ka kõige noorem ja kõige vähema enesekindlu-

sega, leiaks sobivaid võimalusi oma võimete looteid üles leida ja neid kasvatada ning tugevdada. Meie koolis on juba väga mitmesuguseid isetegevuse rakukesi; üha uusi on tulnud juurde. Nüüd aga oleks vaja erilist tähelepanu omistada sellele, et kõik õpilaskonna liikmed tõmmataks ligi ja leitaks neile huvitavaid tegevusi ning ülesandeid.

Õpilasaastad on aeg, millal tuleb innukalt rikastada teadmiste ning kogemuste varasalve. Püüdke seepärast hoolsa õppetöö kõrval tegutseda ka õpilasingides ja -organisatsioonides, mis annab kogemusi, arendab iseloomu, kasvatab võimet! Rikastage, niipalju kui võimalik, oma vaimumaailma, ammutage harjumusi organiseerimistöök, suurendage oma oskust nii suulises

kui kirjalikus esinemises avalikkuse ees, omandage ka mitmesuguseid praktilisi oskusi, jälgige ja eritelge elu nähtusi, tundke huvi muusika ja kunsti vastu! Eriti aga soovitaksin Teil kooliajal harrastada pidevalt hääd kirjandust. „On nii palju kirjanikke, keda võib teha oma lähimaiks sõpradeks, kes alati on valmis teile pakkuma oma julgust ja tublidust, kes sirutavad teile käe, et teid tõsta ühes endaga hinge rahulistele aladele, suurema valguse ja selguse poole“, ütleb J. Payot.

Kooliajal on inimesel kõige rohkem seda aega, mida ta võib kasutada oma äränagemisel. Kasutage seda siis hästi! Sest kõik need teadmised ja oskused, mida omandate noores eas, on kapital, mille intresse pärastises elus on hääd kasutada.

K. Jänes.

DIREKTOR.

Rakveres, 12. XI 39.

H. SIIAK.

Igav ja huvitav kirjanik.

Lugejate nõuded on väga erinevad. Ühed loevad raamatuid huvitava sündmustiku pärast, teised stiili pärast jne. Et üks kirjanik ei suuda rahuldada kõigi lugejate nõudeid, seepärast võime selle ühe kirjaniku kohta kuulda väga mitmesugust arvestust, s. o ühelt poolt igavaks, teiselt poolt jälle huvitavaks tunnustamist. Ideaalne kirjanik peab pakkuma lugejale palju häid muljeid, ühtlasi meeoleolu, kust kasvavad välja emotsioonid (tunded, läbielamused). Tundeid võime jagada kolme liiki: primaarsed (alamad) tunded: viha, kättemaks, valu, hirm, janu jne.; sotsi-

aalsed (arenenud) tunded: armastus, perekondlikud ja ühiskondlikud tunded, ja kõrgemad tunded: esteetilised, eetilised ja religioossed tunded.

Selle pika tundeliikide loetelu juures võib tekkida arvamus, et ühes teoses võivad esineda ainult üht liiki tunded. Ei, mida rohkem meeoleolusid, tundeliike teoses esineb, seda huvitavamaks muutub meile see teos. Kui töös leiame ainult kas kättemaksu- meeoleolusid või jälle norumeeleolusid, tüdineb ka kõige kangekaelsem lugeja ja paneb selle raamatu kõrvale.

Järgnevalt näide alamast tundest — hirmust:

Keegi krahvinna peab viibima elukardetavalt haavatud noormehega üksinda majas.

Krahvinnal on nüüd hirm, kole hirm ja meeletu himu ära minna, helistada, hüüda, kuid ta ei julgenud enam liigahtada, et mitte segada haavatu rahu.

Läbi müüride kostis kauge vankrimürin tänavail; ta kuulatas, kas rataste mürin ei lõpeks ukse ees, kas ta mees ei tuleks teda ometi vabastama, teda päästma sellest kurvast kahekesiolekust.

Tuli oli kaminas musta kirjade tuha all suremas; kaks küünalt kustus, mingi mööbel naksatas.

Kõik oli majas tumm, kõik näis olevat surnud pääle trepiseisva kõrge flamandria-kella, mis korrapäraselt helistas tunde, pooli- ja veerandtunde, mis keset ööd laulis mööduvale ajale, seda erisuguste häälevarjunditega moduleerides.

Liikumatu krahvinna tundis hinges talumatut õudsust suurenevat. Painajad ründasid teda; kohutavad mõtted läbistasid ta vaimu; ta uskus märkavat, et Oliver' sõrmed ta pihus külmenesid. Oli see tõsi? Kahtlemata ei! Kust tuli talle siiski seletamatu jäise puudutuse tunne? Õudusest meeletuna tõusis ta, et vaadata tema nägu.

See oli pinevuse kaotanud, oli tundetetu, hingetu, kõige viletsuse vastu ükskõikne, oli äkki Igavese Unustuse rahu leidnud... — (Väljavõte Guy de Maupassant'i teosest „Tugev kui surm.“)

Siin on kirjanik kõigepealt hästi maalinud olukorra lugeja silmade ette, ja tahestahtmatult kistakse luge-

ja sündmustikule ja tegelase tundeile kaasa. Veel on kirjanik tahtnud elustada kustuvat tuld, nagu tahtes sellega võrrelda just samal ajal kaduvat inimelu; tajume suurt flamandria-kella, mis keset ööd laulis mööduvale ajale.

Veel suuremat mõju avaldab kirjanik lugejale siis, kui ta on kirjutanud kogu sündmustiku puhta ning hea stiiliga. Kirjanik ei tohi aga sündmustikuga liialdada, ajades selle ülipõnevaks ja ebausutavaks. Selline sündmustikuga liialdamine esineb just kriminaal- ehk nn. kollases kirjanduses. Kriminaalkirjanduse lugemine teeb inimese kirjandusmaitse ühe külgeks ja ebapuhtaks.

Pääle huvitava sündmustiku emotsioonide ja stiili peab kirjanik lugejale pakkuma korralikku faabulat, tõelikke tüüpe, samuti ka tõelikku sündmustikku. Fantastilised tüübid, nn. romaaniangelased, esinevad jällegi kriminaalkirjanduses.

Mõju avaldab lugejale ka olustikule kaasaelamine. Harilikult ei saa maainimene öieti aru teosest, mille sündmustik areneb mõnes tolmuste tänavatega ja kärarikkas suurlinnas. Hoopis kaasakiskuvam on aga teos, mille olustik lugejale on juba tuttav: linnainimesele linn, maainimesele maa.

Lühikest kokkuvõtet tehes näeme, et tänapäeva kirjandus esitab kirjanikele palju nõudeid, mida aga vähesed täita suudavad. Saada tänapäeval üldiselt tunnustatud, huvitavaks kirjanikuks on tõesti tähelepanuväärne saavutus. Kuid tähtsaim on teose emotsionaalne külg — elamused.

Ära nimeta kõiki oma sõbraks (Sokrates).

*

Austa oma elu, sest ta on püha (Lafontaine).

Päike saatis esimesi kiiri üle männi latvade, kui isa mind äratas ja tasa küsis, kas ma tahan tulla kalale. Meeleldi nõustusin, sest salajamas olin seda päeva oodanud. Riietusin kiiresti. Isal oli seljakott vajalikkude asjadega juba valmis ja ka õngeridvad koti kõrval. Et teisi mitte äratada, väljusime ettevaatlikult.

Hommik oli ilus. Rohi oli kastene, mille põhjal isa ennustas ilusat ilma. Kaugelt kostis laevavile.

Isal oli seekord kavatsus kalastada teisel pool jõge ja sinna pidi meid toimetama keegi paadimees. Jõudsime jõe äärde. Astusime ootavasse paati. Paadimees lükkas pika, kitsa mõlaga paadi kaldast eemale, istus ning hakkas siis aeglaste tõmmetega sõudma.

Nõrgalt hõljudes libises paat peegelsiledal veel. Päikese kollakad kiired peegeldusid vees. Kajakad lendlesid lärmitsedes, vahetevahel sukeldudes päikese kiirtest kollakalt läikivas vees kui kullas.

Mere poolt lähenesid üksikud paadid, vististi pöördusid kalurid tagasi hommikusest püügist. Meie paadimees, vähese jutuga halli-

juukseline vana kalur, popsis aga rahulikult piipu, millel samuti näis olevat seljataga pikk iga.

Hoogsalt jooksis paat vastaskalda liivale. Ronisime välja. Püügikohale jõudmiseks sammusime läbi luha. Viltuvajunud männi juures, kus jõgi äkilise käänaku teeb, heitis isa õnged vette. Ei möödunudki kaua aega, kui esimene rabelev ahven lendas õngeviskest liivale. Siis palusin isa lubada ka minul katsetada. Ussikese seadis isa konksu. Heitsin õnge vette. Kork ujus rahulikult vees, ükski kala ei võtnud ussi. Korraga kadus kork vee alla. „Tõmba!“ hüüdis isa. Rapsasin õngeridvast ja nõöri otsas siples särav kalake. See polnud ahven, ahvenat ma tunnen.

Hakkasin kala konksust päästma. Ta oligi juba peos ja hakkasin nõusse panema, kui kala äkilise liigutusega konksu otsast lahti rabeles, vette kukkus ja sügavamale ujus. Nii ebaõnnestus mul esimene katse. Kuid ka kõik järgmised katsed nurjusid ja minul polnud emale viia ühtki endapüütud kala. Aga siiski oli hommikuses karges õhus mõnus kalastada.

H. ABEL.

Minu kodu.

Kaugel, kaugel asub kodu, mida armastan. Ta asub väikese jõekese kaldal, mis on valge vesiroosidest ja milles pidi elutsema rahvajutu järele näkk. Jõeke ja kodutalu oma aasadega ja metsadega oli meile lastele terve maailm, kuigi nii väike, et ta polnud märgitud ühelegi maakaardile.

Ammu oli see, kui asusime linnast tallu, mis kuulus minu vanaisale ja mis jäi aastaiks me eluasemeks. Ai-

nult üksikud katkendid meenuvad veel nüüdki sellest asumise ajast.

Mäletan, et oli kevad, kui saabusime oma uude kottu. Aias olid õunapuud ehitud valge õiekattega, muruvaibal särasid kirevad lillekirjad ja päikest oli täis kogu aed ja õu, aga toa taga laius mets nii võõrana ja süngena. Põllul lõõritas lõoke ennast ikka kõrgemale ja kõrgemale, kuni kadus taeva sinavasse avarusse. Ja

siis muutis uute muljete hulk ülejäänud päeva kirjuks unenäoks

Esimese öö magasin lakas. Uni ei tulnud kuidagi, sest öö oli täis tuhandeid hääli. Räästa all kuuldus vidinat ja piiksumist, ning peakohal, sarikapuus, tiksus nagu taskukell. Lauda taga koplis kuuldus norskamist, raskeid samme ja siis korruga lähenevat müdinat ja ähkimist.

Palav hakkas ja vist ka hirm. „Hihahaha“ — see oli ju meie oma

Hommikul ärgates tundsin end värskena ja läbematuna uurima seda uut ja tundmatut ilma. Käisin põllul, koplis, karjamaal — kõik oli mulle uus ja ennenägematu. Nendel käikudel kohtasin ma ka naabertalu karjapoissi Antsu. Sellest sai suur sõprus. Suursündmuseks aga oli päev, mil vanaisa tegi meile õngelatid ja läksime, esimest korda elus, kalale. Ants, kes oli maapoiss, ütles, et tema on juba vana kalamees ja püüdis end

RP RR ja RG Humanitaarringi sektsioonide juhatused.

Istuvad vasakult alates: õp. E. Tiikma — Karskusektsiooni hooldaja, õpil. H. Kallip — Humanitaarringi juhataja, õp. J. Meerits — Humanitaarringi hooldaja, õp. I. Erm — Kirjandusektsiooni hooldaja, õpil. A. Vendsalu — Kirjandusektsiooni juhataja, õp. J. Blauberg — Ajaloosektsiooni hooldaja. Seisavad vasakult alates õpilased: E. Nurk — Kirjandusektsiooni laekur, L. Tenneberg — Kirjandusektsiooni sekretär, L. Rabadik — Humanitaarringi abiesimees, L. Kaik — Karskusektsiooni juhataja ja Humanitaarringi laekur, E. Paulus — Karskusektsiooni sekretär, R. Kello — Humanitaarringi ja Ajaloosektsiooni sekretär. Pildilt puuduvad õpilased G. Atonen — Ajaloosektsiooni juhataja ja H. Aviksoo — Karskusektsiooni laekur.

Kõrb. Korruga tundus nii hää ja lahe. Suur ja sõbralik Kõrb oli siinsamas seinaga.

Eemalt luhalt kostis konnade lakamata kontsert. Igalt poolt kuuldus hääli — näis nagu oleks uus, salapärane maailm ärkanud. Need olid suure ja sügava vaikuse hääled. Nad sulasid kokku üheks ainsaks unelauluks, mis märkamatu suigutas sügavasse unne.

sellisena ka näidata. Jõe äärde jõudes ta pakkis oma õngelati aeglase väarikusega lahti. Siis pani ta ussi õngeotsa, sülitas sellele kolm korda ja viskas siis õnge vette. Nii tegevat kõik kalamehed, siis „võtvat“ paremini.

See ennustus aga ei näinud pidavat paika, kuna ta esimeseks sai sõrmpikkuse viidika, kellele ta suuremeel-

selt elu ja vabaduse tagasi kinkis. Alles pikk ja kannatlik ootamine tõi lõpuks ahvena, mille Ants rahuldusega kotti pistis. Ka minuga polnud lugu parem, kuna õnge otsa ei hakanud ühtegi, aga õhtuks oli siiski igal mehel kala. Eriti paisutas rinda uhkustunne, kui vanaemagi kiitis minu kalasaaki. Veel mitugi korda pärast seda käisime jõe ääres ja saagita meil ükski retk ei jäänud.

Nii möödus suvi oma rõõmudega ja muredega. Kõik kohad ümbrusest olid armsaks saanud nende ilusate päevade kestel. Isegi enne nii sünge metsa oli meile lähedaseks muutunud oma kaharate kaskedega ja võimsate mändidega, kus oravatega võidu ronisime ja sügavate varjude pesast öökulli peletasime. Seal võis näha karu ja huntigi, rääkimata jänest, kuigi enamuses neid nägemusi ainult meie oma kujutelm ette manas.

Algas vihmane, hall sügis lahkuvate lindude ja langevate lehtedega. Ka selles leidusid omad võlud ja rõõmud. Oli nii tore hullata kuld-

sete lehtede vaibal, otsida nende alt seenemügerikke ja jälgida lahkuvate hanede ärevat rivi, süües maitsvaid õunu koduaiast.

Ühes sügisega algas ka kool. Koolimaja asetses metsa taga vallamajaga kõrvuti suures valges mõisa häärberis. Sellel teel nägime vihma ja päikest ning veeretasime oma esimesed lumepallid. Ka jõulukuuse valisime varakult valmis

Nii möödusid jõulud ja möödus pikk talvgi linnulennul, jälle saabus kevad oma vabadusega ja kalapüügi retkedega. Koos ühega järgnevaist kevadeist tuli ka aeg, mil pidime lahkuma armsast kodutalust. Pidime minema uuesti linna elama. Hakkasin seal koolis käima. Elu tõi uusi muutusi, uue kodu ja uusi sõpru.

Igal suvevaheajal siirdun ma aga jälle tagasi maale, koju, kus hallpealised vanaisa ja vanaema ootavad mind tuhande rõõmu ja üllatusega väikeses armsas kodutalus keset metsa, jõekese kaldal!

Minu kodu.

E. RAADIK.

Mu kodus elavad isa, ema ja vend. Ema koob vahel kangast, isa käib põllul tööl ja vend käib ka tööl. Mina olen nii pealekauba. Isa on juba vana, kuid jõuab siiski veel neile kivimägedele vastu panna, mis moodustavad mu isatalu põllumaa. Ema aga ei suuda seda enam hästi, kuid ta püüab veel töötada, et aidata mind paremale elujärjele, kui tal endal olnud. Aga ma nagu ei tahakski sealt ära — tahaksin nagu jäädagi oma isade ameti juurde.

Mul on kodu, mis ei anna palju ega seda ära teenimata, kuid tal on võim inimesi käskida ja panna neid tööle.

Vaene lõpmata armas kodu ja ta

ümbrus! Ilusad metsajärved, veidi kaugemal luht — Kalevipoja hobuse ohjade koht, Maksamägi — Kalevipoja hobuse maksast kujunenud künegas, millel vana tuuleveski üle küla valvab, need on mu mälestuste aluspõhjaks. Kõik talveõhtud lambivalgel ja suvel koplis karates ning mõnikord suurest kasest mahla lastes ja seda juues on mul möödunud lapsepõlve ilusamad ajad ja kodu on mulle nüüd nii tuttavaks saanud, et ma ei raatsi sealt lahkuda.

Mul on kodu, mul pole tarvis karta vihma ega külma — ma poen tuppna nagu linnuke pessa ja hüüan: „Kodu, sinust ei taha ma iialgi lahkuda!“

On öö. Järvel hõljub tihe udu. Kõrged ja sihvakad männid seisavad vaikset. Läbi männilavade helendab pilvitust taevast täiskuu. Järvelt on kuulda tullide naginat, aerude sulpsatusi, naeru ja kilkeid. Öhk on täis rohutirtsude monotoonset laulu.

Kaldal, peagu veepiiril, lamab vana paat ja uneleb. Aastate jooksul on ta üks külj kaldaliiva vajunud, teise külje hõredad ja katkised kaared näivad mõne kolelise roietena. Ta põhilauad on kauasest kaldaliivas seismisest mädanenud, istepinkidest on terve ainult üks. Iga päevaga laguneb ta enam ja enam.

Kord oli temagi uus ja terve. Kord sõitsid temagagi noored suveõil järvel. Ja kord lõikasid noored temagi tõrvaga imbunud kehha nimetähti ja südameid.

Aga siiski vaadati temale kui pühadusele, sest tema abil saadi järvest igapäevast leiba — sätendavaid kalu.

Vana paat oskaks jutustada paljudest sõitudest, nukraist kui ka rõõmsaist. Oskaks jutustada lapsist, kes jooksid vastu paadi randumisel isadele ja vanaisadele, noormeestest, kes jõuliste aerutõmmetega teda edasi viisid ja vanust, kes raskete sammudega,

turjal kott täis südelevaid kalu, vaese kalurikiila poolse sammusid.

Siis aga saadi järvest ikka vähem ja vähem kalu. Ja muustalt läikivaid, tõrvaseid kalapaate jäi ikka enam kaldaliivale seisma. Endised kalurid käisid, piits ühes ja ohjad teises kätes, adra taga.

Ka see paat tõmmati kord viimast korda kaldale. Sääil on ta seisnud juba mitu aastakümneid.

Vahetevahel käivad teda vaatamas need, kes temaga enne sõitsid. Nad on nüüd juba hallpäised vanad. Ja nad silvitavad hellalt paadi küljelaudu, tuletades meele endisi aegu.

On suveöö. Kaldal uneleb vana paat. Järvel sõidavad aga edasi-tagasi kerged paadid, täis noori. Varem tahtis temagi tagasi järvele, nüüd on ta aga taibanud oma jõuetust ja alistanud oma saantusele. Ta teab, et ta ei näe enam palju päevi. Kui soiselt vastaskaldalt sügisõil puhuv tuul vilistab ta hõredates küljelaudades ja paneb männid painduma, siis ulatuvad lained tihti temani. Ja aegajalt pudeneb siis jälle lahti mõni lauatiikk ja uhutakse minema. Selliseile sügisõile ei pane ta kaua vastu. Aga ta läheb rahulikult vastu oma hävinemisele, kuna ta teab, et ta on oma ülesande siin täitnud.

RAIMOND KAUGVER:

Vana majakavaht.

Juba teist päeva möllas merel hirmus raju, purustades võrke ja heites alatihti kaldale killunenud rüsade puuosi. Lained tõusid majakõrgusiks ja harilikult kuivad rannaliivakud olid mäveerteni kaetud vihase, vahutava veega. Kaldal raksusid ja paindusid puud tormi hiigla jõu ees, mis taltsutamatu hobusena tormas üle maa ja veed

Väike Adrulaid oma kümme-konna kalurihütiga oli uppunud uttu ja orkaani; ainsaks märgiks, mis tähistas tema olemasolu, oli äsjavalminud uue majaka vilkuv silm. Aeg-ajalt kõlas hirmus ragin ja läbi vihma ning udu võis näha jändrikke puuhiiglasti langemas. Hetkeks paistis siis vaikivat marugi, nagu kohkudes oma teo üle, et siis jälle endise hoo ja visadusega loodust rünnata.

Kõrgel Adrulail istus Selja Toomas oma lagununud hurtsikus. Võrgud seintel liikusid ja sahisid; katuseroovikud nagisid, ähvardades puruneda. Küll oldi Toomast kutsutud elama mitmegi jõukama kaluri juurde, parematesse elutingimustes, kuid alati oli Toomas vaikides, kuid järeleandmatult keeldunud ja, kibeduse vine näol, osutanud tulepuule, mis seisis majakese ees püsti. Siis olid kutsujad kaastundlikult „lahkunud mõistuse“ üle pead raputanud ja kadunud. Nüüd kõssitas vanake onnis nagu laip; ainult ta välkuvad silmad tunnistasid temas kangekaelselt hõõguvat elusadet.

Toomas püüdis küll mitte aknast välja vaadata, kuid ikka langes ta pilk tulepuule, sellele laasitud kändule. Laasitud känd, jah, see oli ta

isegi. Oma käega oli ta sulgenud viimseks uneks oma naise ja poja silmad, kuna pojapoja oli pärinud meri. Nüüd andus ta mõtiskellu. Tulepuu äratas Toomas kurvad mälestused. Mälestused sellest, kuidas ta enne igal õhtul uhkena oli süüdanud tulepuu, et hoida laevu saarekesele otsa kihutamast ja juhtida neid läbi mandri ja Adrulaiu-vahelisest väinast, kus kohisid nüüdained ja vahutasid muidu nii tasased veed. Siis aga äkki leiti, et tema tulepuu ei vastavat enam nõudeile ja asuti ehitama uut majakat, mis pidi olema ajakohane ja mis valmiski hiljuti.

Ja siis oli Sirbi Madis, uus majakavaht, isiklikult tema hurtsiku juurde ilmunud ja öelnud, Toomal ei pruukivat oma tulepuud enam süüdata, kuna majaka tulest jätkuvat. Ja juba samal õhtul oli vägev tulitorn heitnud valgust Läänemere sinkjashallidele vetele.

Veel mõnel õhtul süütas Toomas ka oma tulepuu, kuid siis lõppes õli. Ta oli sõudnud siis mandrile külapoodi ja küsinud toitu oma tulepuu jaoks, mida ta harilikult ikka tasuta oli saanud. Kuid ka seal oli ta külmi nägusid ees leidnud ja pettunult oli ta koju pöördunud, sest rahata polnud kaupmees talle õli andnud, ja raha, see puudus Toomal.

Nüüd oli tulepuu juba mõningat aega seisnud tarvitamata, ja igal õhtul lõi majaka vilkuv kiir Toomale valusasti südamesse.

Praegu istus ta akna juures ja piilus välja õhe. Äkki märkas ta, et majakatuli kustus!.. Hetke vältel toimus Tooma sisemuses raske võitlus. Lõpuks võttis ta nägu külma, otsustava, peaaegu karmi ilme ja vana meremees koperdas kobavail sammel riiuli poole.

Merel liikus väike kahemastiline kuunar „Tuulte teedel“ allalastud purjedega. Siiski kihutas torm teda suure kiirusega edasi. Rahutuil sam-

mel kõndis kapten laevalael ja raidkujuna seisis tüürimees roolil. Hädaoht oli suur. Tihti pööras kapten oma unetud silmad majakatulele, mis vahetevahel mattus rajju, et siis hetk hiljem sellest jälle läbi tungida ja rõõmsalt üles-alla vilkuda. Laeva jõudes saare kohale, kordus sama lugu. Kuid siis!.. Laevalolijate kõrvu kostis kauge mürin ja tuld ei paistnud enam. Kahvatute nägudega seisis meeskond laeval, huulte sosistamas palvesõnu. Juba raksatas laeva põhi, riivates kaldaliivakut. Siis äkki!.. Uuesti helkis kaldalt tuli, kord suurenedes, kord vähenedes ja kergendav ohe pääsis laevameeste rinnust. Uuesti hakkasid liikuma käed ja uuesti astuti võitlusse tormiga. Kuid kapten seisis; seisis sügavais mõtteis. See tuli oli ju majakale vastupidises suunas!.. Ent samas puutus kiil jälle põhja ja ärgates mõtiskelust, andus kapten jälle oma vastutusrikale ülesadele, unustades täiesti oma endise tähelepaneku. Aeg-ajalt lähenes ta laevaga mandrile ja kui kuu- nar viimaks kolksudes kaid riivas, tõusis meremeeste rinnust harras tänapalve taeva poole.

Jahmunud nägudega seisis rannal Adrulaiu kalurid, olles majaka purunemise mürinast kohudatutena sööstnud välja oma elamuist. Peagi nägid nad majaka purustatud tipu juures juurtega väljakistud puud, mis tormihoos ülestõstetuna oli paisatud vastu tulitorni, purustades selle tipu.

Äkki lõi mäeveerul loitma tuli. Võpatudes hüüdis Turba Kaarel: „Toomas!“ Tasane pomin läbis kalurite hulka. Mornilt lagunes jõuk laiaili oma kodusesse.

Hommikul tormi vaibudes ruttasid kõik Tooma hütikese juurde. Juba eemalt märgati suitsu ja päralt jõudes leidis esimene kalur vanakese söestunud laiba hõõguvailt varemeilt. Vana Toomas oli, järgides südame-tunnistuse kutsele, ohverdanud oma maja ja elu.

R. Kello.

Peipsi kallas.

M. SAKS.

Homse Eesti ülesandest.

(Järg.)

Aga ajad muutuvad, koos nendega ka meie ja olud. Tõusevad uued nõuded, antud seadused vananevad, tekivad uued ühiskondlikud kihistused. Need asjaolud kõik võivad tekitada rahulolematusi ja arusaamatusi. Kaob üksmeel ja sellega taotakse talba meie riigipuu tüvve — kui tarvitada Koidula sõnu. Ei aita tugevad relvad, kui relvade taga ei ole üksmeel ja jõud.

Kuid sisekorra arendamisega on ju lugu selline, et siin ei saa tarvitada mingisuguseid patentkujusid ega ka toimida kindlate plaanide järgi. Mis siin aga teha saab, on teadlikkude, ise mõtelda oskavate riigikodanikkude kasvatamine, kellele oleks oma maailmavaade, kes

näeksid elu enda ümber oma vaatenurgast oma silmadega. Oma maailmavaade on selleks nurgakiviks, millele iga teadlik kodanik ja eriti veel riigimees ehitab oma tegevuse. Ja meie riigijuhid peavad olema suured isiksused, kes on kasvanud võitluses. Võitluses, kus igale on lubatud sõna võtta oma südametunnistuse järgi. Kummardamistega ei kujune isiksus, seda teadis juba Platon, kui ta oma ideaalriigi juhtidele viimase lihvi laskis anda elukeerises.

Leidub siiski allikas, millest iga kodanik võib endale teadmisi omandada. See on ajalugu. Mis on piibel õigele kristlasele, seda on ajalooramat igale teadlikule riigi-

kodanikule. Õeldakse ju ajaloo kohta, et ta kordub. See on tõsi. Aga õeldakse ju, et midagi pole uut siin päikese all. See on tõsi. Tulevad küll uued rahvad, uued nimed, uued näod, aga vahekorrad jäävad samadeks.

Aga tarkust saadakse ainult puhast ja võltsimatust ajaloost. Kui ajalugu on ainult valitud peatükid rahva rõõmustamiseks ja vaimustuse äratamiseks, siis pole see ajalugu. See on ainult muinasjutt maailmaloomisest juhi päevade ülistamiseni ja asjatu vihavaenu külvajaks rahvaste vahel.

Igal rahval peab olema oma iseseisev kultuur, mis on arenenud rahva uskumustest, pärimustest ja tõekspidamistest ja mida arendatakse saadud kultuurimõjustuste omamoodi tõlgendamisel ja ümber töötamisel. Omakultuur on side, mis ühendab kõiki rahvaliikmeid nii kodumaal kui ka väljaspool kodumaa piire.

Aga kui selleks sidemeks on võõrad lõngad? — võõras kultuur?

Siis juhtub kergesti, et rahvas või selle osa kaob, muutub võõraks emarahvusele. Kas pole meie seda ise kogenud? Kui palju oleme meiegi kaotanud oma verd „kadakate“ ja „pajuvenelaste“ näol. Ainult võõra kultuuri viljelemine ei ole kultuurihoo ehitamine, vaid laeva ehitamine, millel on nõiutud omadus meid viia ikka ligemale ja ligemale kultuuri-emamaale, kuni sulamegi selle rüppe. Ja järeleaimatud kultuur on ikkagi madalam kui oma, sest iga kultuur on läbi teinud pika arengu ja on kujune-

nud vastava rahva tõekspidamisist. Matkija püüab omandada täiust selle kultuuri alal, matkib ikka rohkem ja püüab kultuuriliselt selle rahva sarnaseks saada. Ja kui ta selleks saab — siis ta pole enam see rahvas, kes ta oli.

Sellist kultuurilist kaelalangemist näeme ajalooski. Kõik, mis Roomas oli kultuurilist, oleks võinud laubal kanda pitsarit: Made in Greece. Siin oli lugu parem, et võimu poolt alistatud rahvas alistab võitja. Aga kurvem lugu toimub praegu Venes meie sugurahvaste juures. Seal matkitakse venelasi ja sellega sulatakse kui kevadine lumi slaavlusse. See on küllaldaseks hoiatuseks ainult võõrast materjalist kultuurihoonet ehitada soovijaile. Meie ei pea endale nõudma euroopalist kultuuri, vaid Euroopasse tungivat kultuuri. Aga Euroopasse saab ainult see, mis on uus ja omapärane, mis on meie oma looming.

Loomulikult ei saa ainult omast ehitada kultuuri. Meie peame teadma ja arvestama ka seda, mis sünnib mujal. Muidu meie võime jääda maha üldkultuuri arengust ja meie teame, kui kiired ollakse tänapäeval kultuuristama „kultuurituid“ rahvaid. Meie ei tohi end ümbritseda mingisuguse kultuuri „hiinamüüriga“, vaid peame vastu võtma mõjutusi ja neid ümber töötama oma arusaamade järgi, nagu seda tegid meie esivanemad, kelle suurt luuleloomingut meie praegu imetleme ja mis jääb ka meie kultuuri nurgakiviks. Sellele alusele tuleb ehitada oma koda, sest see alus on

Tamme latv, mis ei hooli tormimöllust, ei ela ega pane vastu muidu, kui sellepärast et ta juured tungivad sügavale maa sisse.

*

On meie teha, et vanadus, selle asemel et olla draama viies vaatus, mis on täis hullust ja kibedust, oleks sarnane särava ja kauni päikese-loomanguga.

(J. Payot.)

kalju, millele piibli järgi mõistlik mees ehitab oma koja. Kui meie hakkaksime ehitama midagi ja rajaksime selle ainult uuele, siis on see küll liivale ehitamine. Oma rahvaluulest võime meie saada küllalt ehitusmaterjali. Meie esiisadel on olnud kõrged moraalinoõded, palju meelteteravust ja see kõik on kasutatav. Kui meie aga seda ei julge teha ja rajada siia oma hoonet, siis on põhjuseks ja süüdlaseks küll see suitsusaunaelanik — vana orjusepäevade eestlane, kes on olnud selle suure varanduse hoidjaks ja arendajaks. Kuid igal rahval on olnud aegu, kus on häbenetud oma esiisade kultuuri, aga sellest on saadud üle. Miks ei peaks meiegi siis üle saama ja kasutama seda varandust — oma esivanemate pärandit. See on meie rahva oma looming ja sellele tuleb jätkata oma ehitustööd.

Kust aga saada neid puhtaid kultuurituuli, mis ei ohusta meie iseseisvuslaeva, küll aga paisutavad meie purje sõiduks unistuste Kungla poole?

Vaatame ümberringi. Idas on Vene. Seal ei leia meie praegu midagi. Lõunas on meie liidunaaber Läti. Sealtki pole meil midagi saada, sest lätlased võitlevad isegi sama tõvega, millega meiegi — võõra vaimuga.

Pöörakem oma slimad läände. Seal on Skandinaavia maad, kus kultuurikandjaiks on olnud talupojad nagu meilgi. Seal on kõrgele-

arenenud kunst, kirjandus ja teadused. Seal on võime meie laenata julge südamega, teades, et need rahulikud rahvad ei evi ekspansioonisoove.

Muidugi ei tohi unustada hõimu- maad Soomet, kus kogu kultuur põhineb rahvaluulele, „Kalevalale“, mille tekkimiseks meiegi oleme kaasa aidanud. Soomlased on vabalt areneda võinud eestlased — nad on meie ise. Mingit põhjust ei ole keelduda seal kultuurilaenude tegemiseks.

Kui kardetakse, et oleme liiga väikesed iseseisva kultuuri loomiseks, siis on see mõttetu kartus. Ajalugu näitab, et just väikesed riigid on olnud need taimelavad, kus on idanenud suured ideed, ja need katsekojad, kus on proovitud nende ideede tugevust. Meenutagem vaid Vana-Kreeka linnriike või renessansiajastu Itaalia riigikesi! Väikese riigi kodanikud on alati aktiivsemad ja aktuaalseist kūsimsist huvitatumad kui suurriiklased. Samuti meie ainelised võimalused ei suuda meid takistada, kuigi meil tuleb veel kaua töötada, et jõuda ligemale ka majanduslikule iseseisvusele. On ju majanduslik iseteadvus üheks kultuuritekkimise põhjustajaks. Sealjuures tuleb rakedada ka karskustöö ideaalid materialistlikemate probleemide ette.

Meile ehitati Rakverre uus koolimaja. Läks enne viis aastat, kuni jõuti kavatsusist reaalsuseni —

Olgu meie arstimid värsked õhk, päike, virgutav töö, puhkus, värskendav uni, ilma milleta kindlasti aetakse hukka oma elu.

(J. Payot.)

*

Vaimsete väärtuste hiilgus on ääretu suur, isegi väliste ilustite

puudumisel ja eriti just sellepärast. Sokrates vangis, Kristus Õlimäel, vaene ori Epiketos, Epikuros ja Spinoza, kes elatasid end ainult mõne krossiga päevas, ületavad suuruses kõige võimsamaid keisreid, kes ümbritsetud võimuhilgusega.

(J. Payot.)

maja valmimiseni. Ainelised põhjused tegid muret — koolimaja hind 35 miljonit senti. Aga möödunud aasta jooksul tarvitas meie rahvas alkoholsete jookide ja tubaka peale, see on oma tervise rikumiseks summa, millega oleks võidud ehitada 100 sellist koolimaja. Palju oleksime meie võinud ehitada koolimaju, arendada oma kultuuri, muretseda relvi selle summa eest!

Nõnda on meie noorusel, homisel Eestil, palju tööd. Seda tööd ei suudagi meie ära teha, vaid peame selle pärandama ka oma järeltulijaile. Kultuurihoone ehitamine ei tohi nagu Tallinna linna ehitaminegi kunagi lõpule jõuda. Sest valmissaamine tähendaks seisakut. Seisak on aga tagasimineku — ja tühjusse voolab võõras vaim ja võim. Enne variseb rahvast kandnud kultuur, alles siis rahvas ise. Kas pole siin kujukaks näiteks

Vana-Rooma langemine. Kultuur on ikkagi see, mis hoiab ülal riiklikku iseseisvust.

Kandkem siis kokku materjali oma rahva kultuurialtarile, et sellelt tõusev tuli valgustaks meie kodumaal kihavat tööd, ja et selle kuma ulatuks võõrsilviibijateni! Hoolitsegem, et tuld õhutaksid värsked tuuled — kultuurimõjutused — ja ärgem jätkem käsi rüppe, vaid hoidkem alati käes relvi ja hoolitsegem, et meie töö sünniks üksmeeles! Aidakem kaasa, et meie kultuurituli paistaks ka teistele rahvastele, sest meie ei taha saada suureks võimu, vaid vaimu poolest! Et see sünniks, see on homse Eesti ülesandeks ja alles selle täitmisega oleme meie väärilised järeltulijad oma esivanematele kauges ja ligidas minevikus ja sidemeks, kindlaks sidemeks meie rahva kuulsusrikka mineviku ja tuleviku vahel. (Lõpp.)

A. ABEL.

Petlemma valgus.

*Meid ründas karmilt murevõim —
Hing nagu võõrsil eksis.
Siis viimaks valgust aimas vaim,
Uut kodu lootus otsis.
Ja kaugelt unelmate maalt
Ning jõudu inglilaulu ra'alt
Ka meile päike tõusis.*

*Nüüd murtud mure — võitnud rõõm;
Arm valu hingest võttis.
Maailma haarand tulelõõm,
Mis Petlemmas kord süttis.
Ei enam pilkast pimedust!
Ei ööd, ei halli hämarust!
Algvalgus jälle paistab.*

Hallikirjalise maona lookleb ta läbi metsade ja põldude, läbi lillekirjaliste aasade ja mööda vanadest lünguvajunud majadest, mis konutavad kui lapitud rüüsse rietatud sandikesed vana maantee rohtunud veertel.

Läbi vaikiva metsa loogeldes kurdaks ta nagu taga ammumöödunud hiilgust, mil ta hallikirjalistel kividel veeresid uhkete tõldade rattad, ragisesid ja kolisesid sõjavankrid ja mil ta tundis end nende tulejate ja minejate emana.

„Aga vana sõber, kõik kaob, miski pole ilmas igavene, kõik suur laguneb ja variseb kokku ja sellepärast ei maksa veel kurvastuda!“ Nii näivad teda lohutavat suured põlised puud kahelpool teed, need, kes on sama vanad, suured, põlised ja unustatud kui vana maantee, ta isegi.

Ja läbi lilleliste, lõhnavate aasade, üles kõrge, vaba taeva poole vaadates unustab ta kurvad ja rasked mõtted ning unistab, kuidas hiilgaksid kevadpäikese säras uhkete rüütlite kiivrid, kuidas sätendaksid nende hobuste hõbetatud valjad ja sõjariistad — ning ta usub kuulvat trummide põrinat.

Aga oh, vanake, sa ju unistad ai-

nult, iial ei kuule sa enam sõjatrummide põrinat ega näe rüütlite hiilgavaid kiivreid. Olgugi et su pervedel õitsevad metsikud roosid, et üleval sinitaevas laulavad lõokesed hümmi su omaaegsele vägevusele, ometi oled ja kasutu.

Ja jõudes üksiku majakese ette, mille õuekesel riputab noor naine pesu kuivama, jookseb majakese hoo-vist pisike poisik ja hakkab mängima tee tolmusel pinnal.

Järsku kostab kaugelt raudruuna kiledat huilgamist, mis lõikab kui vaheda noaga läbi selge kevadeõhu; ja siis teab vana maantee, et ta on igaveseks kõrvale tõrjutud selle suite-seva koletise poolt.

Ning edasi tormates ägab järsku vana maantee kui raske surve all, sest eemalt kuuleb ta kurjakuulutatvat koksimit. Ja, tal on õigus, ta näeb küürutatavate tööliste pruune selgi ja tunneb ehmudes, kuidas lõhutakse teda, kuidas kistakse kive tükkhaaval ta hallikirjalisest seljast.

Ja vana maantee, meenutades pisikest poisikest, tänab Loojat, et see saatis ta viimseks külaliseks väikese süütu inimhinge.

Veste.

Magalama Jorhi kiri Rakvere aatekaaslasele.

Armas sõber!

On saabunud jälle, nagu sul endalgi on ehk aega olnud märgata, igav sügis ja helge suvi on taas oma valitsemisvõimu andnud süngele järglasele. Puud kaotavad lehti, vinged sügistuuled on asendanud suve malbed iilid, ähvardavad pilvesagarad poetavad aeg-ajalt uduvihma ja kavatavad päevad läbi helesinist taevast. Päike ei viitsi enam kõrgel taevavõl-

vil jalutada, vaid laskub päev-päevalt madalamale ja tõmbub üha sagedamini laisa moonamehe kombel pilvesriide taha. Siit saadab ta harva oma helgeid pilke maa porisele palgele, kus viljasaagist rahuldunud talupoeg ajab ligunenud maakamarrasse sirgeid vagusid, kus määrdunud rõivais tööline ruttab läbi põriste linnatänavate töökohale ja kus tegemata õppeülesandeist murelikud

õpilased püüavad veel haigutades juba „enne kukke ja koitu“ pääseda koolimajadesse, et seal siis heade naabrite kaasabil täita oma kohust vähemalt esimeste tundide õppeülesannete vastu. . . Sellest kõigest võib tajuda sügist. . .

Ära arva mu kirja sissejuhatuses romantilisest toonist midagi eriti erilist, sest võrreldes teiste tänapäeva inimestega olen ma end ainult tsipake muutnud. Olen nimelt kõrvale heitnud vabalt ja langsam prassija tulised tujud ja tunnistanud omaks romantilise noruki hingelaadi, kes ihkab kõrgusi ja kaugusi. Sellepärast ei alga ma enam oma kirja säärase hallooga, nagu viimati, vaid tasa-pisi — on ju inimene säärane naljakas olend, kes kaldub kergesti ühest äärmusest teise. . . Ära pahanda, et julgen oma maapoisilikus tagasihoidlikkuses paljastada sulle oma hingsaladusi, sest see on tingitud tänapäeva romantilisest elust, mis halli süldina keerleb oma kauguste, kättesaamatuse, sünguse ja teiste romantiliste omadustega igatsust-tekitavana mu ümber. . . Tõesti, olen veendunud, et elu on romantika, et iga tegevus pole muud kui romantika ja et iga tegevuse põhjustavad romantilised tunded! . . . See kirigi, mida sa minult saanud, vihastades või rõõmustades loed, on tekkinud romantiliste elamuste tõttu. . .

See oli ühel päeval oktoobri lõpus. Istusin, hing täis valu ja leina, rohuaias keset ladisevat oktoobrivihma ja vaatlesin surevat loodust, (meil oli koolis nimelt tehtud ülesandeks teha stiiliharjutus ja soovitati selleks hankida ainet sügisloodusest.) Kui ma seal siis nagu saareke keset ookeani mäslevaid veemasse läbimärjana istusin, märkasin vaht-
ra langevate lehtede vahelt oma pesa lävel rahutult kekslevat sorakil sulgedega kuldnokka. Nagu seltskonnast äratõugatud patustaja keksis ta seal. Mul oli temast kahu! Mõistsin, et ta

oli unustanud lõunamaa, oma talvituspaiga ja oma kaaslasedki. . . Ja kui ma siis nii meeleeilgutusega sellele mõtlesin, meenusid sina, armas aatekaaslane, sest mõistsin, et minagi olin midagi unustanud, ja nimelt sinu. Polnud ma ju sulle hulgal ajal tähtegi kirjutanud. . . Ja kui siis leidsin selles surevas looduses paralleeljoone tegeliku eluga, läksid silmad niiskeks ja meel härdaks, nii et stiiliharjutusest ei tulnud enam midagi välja. Kui siis seetõttu paari päeva pärast selge kahe sain, löi silmade ees kõik kahtlaselt romantiliselt roosaks, nii et otsustasin selle kahe mälestuseks sulle ühe piraka kirja kirjutada. Otsemat teed võtsin sule koos sulepeaga pihku, ohverdasin traditsioonide kohaselt taas poole oma matemaatikavihikust, sest kiri tuleb kahtlematult pikk, ja kirjutasin juba koolis ajalootunnis pealkirja valmis.

Oma viimases kirjas kirjutasin sulle meie koolimajast ja mu enda koolielust. Et ma olen endisel viisil aga truuks jäänud oma koolipoisielukutsele, tahan ka selleski kirjas oma koolielu kirjeldada, garneerides seda vahelduseks „tsiviilelu pildikes-tega“ kõige kuumemast aastaajast — suvevaheajast.

Alustan möödunud kevadega või õigemini varakevade ehk hilistalvega.

Tähendasin juba oma eelmises kirjas, et töötasin kord vanemaile läbida ja lõpetada kool tantsides ning seetõttu sukeldusin peale jõule aktiivselt oma loosungi ehk töötuse täitmisele. Selleks jaotasin oma tegevuse kirjalikuks ehk teoreetiliseks ja mittekirjalikuks ehk praktiliseks. Praktilise tegevuse läbiviimine toimus lau- ja pühapäevaõhtuti mitmesugustel tantsuõhtutel linnas ja lähemas ümbruskonnas maagi, kus siis püüdsin end igati arendada ja oma võimeid näidata. Teoreetiline tegevus toimus aga hommikuti kella ka-

heksast üheksani. Kirjutasin siis, väsinud ja hingeliselt tasakaalustamatuna eelmise õhtu tantsust ja pillerkaaritamisest, meetrite pikkusi spikreid, milledeelt püüdsin tundide ajal leida inspiratsiooni. Läks mul neid spikreid siis meetrite viisi õpetajategi kätte, kuid kolmandaks veerandiks oli mul ometi neid veel kaks hiigelsuurt rulli... Meil samas majas pood, kaalusin teised seal huvi

tutel edasi ja kirjutasin spikreid, algul ainult endale, hiljem aga, kui leiti mind spikritekirjutamises eriti meister olevat, ka kaasõpilastele, muidugi nädala-aegse ettetellimise peale vastava reatasu eest... Nii läks elu hoogsa töö tähe all kolmanda veerandi lõpuni. Siis anti meile jälle paveskad ehk nõrgalehed kätte ja nendest nägin, et ma polnud asjatult tantsuõhtuil käinud ega spikreid tei-

R. Kello.

Rannakividele.

pärast ära — kaks kilo oli. Küllap seal kummaski rullis oma pool kilomeetrit spikreid ikka oli. Õpetajadki kinkisid sellele tähelepanu ja seadsid mind teistele eeskujuks. Sealjuures tekkis aga alati väike äpardus, nimelt eeskujuks seadmisel osutati mulle kui prototüübile, missugune õige õpilane ei pea olema. See tekitas palju tüli ja arusaamatusi... Kuid sellele ei pannud ma suurt rõhku... Käisin aga usinasti tantsuõh-

nud, sest kaks jõulust puudulikku olid nõrgalehelt nagu käega pühitud. Nende asemel oli, paganas, küll kaks uut nõrka, kuid sellest põld lugu! — peaasi, et aga puudulikke oli vähem!... Asi näis siiski mulle aga kuidagi nagu isevärki — käisin see pärast õpetajate juures informatsiooni muretsemas. Lõhkusin neile tasuta puid, viisin lilli, demonstree-risin neile oma võimeid moodsamate tantsude alalt ja tegin muidki vigu-

reid, kuid Roobu, sellest põld kasu — jäi mulle mahavisatud ajaks, sest tulevikutaust jäi endisel viisil romantiliselt roosaks...

Tuli nii neljas veerand... Nüüd pidin väliste mõjude tõttu oma tegevust killustama ja oma tegevusega uue ala haarama, sest isa-ema, kellega ma kooliasjus ei leia kunagi ühist keelt, olid traditsioonide kohaselt taas teisel arvamusel (kui mina ega uskunud, kuigi seda neile demonstreerisin, minu võimeid klassi läbimiseks tantsides. Nad sundisid mind tantsimise ja spikrite koostamise kõrval „tuupimismeetodit“ kasutama ja raamatuid õppima. Kui keeldusin sellest, seletades, et milleks veel asjatult „tuupida“ ja raamatuid kulutada, millede hind nagunii igakordse tarvitamiskorra pealt järgmise aasta edasimüügiks häbematult kiiresti väheneb, ei hoolitud minu majanduslikest seletust, vaid toodi laadalt kolm uut luuda, milledest tehti parajad vembakimbud, ja siis asuti mu seljataha kordamööda vaheti pidama. Kui julgesin siis raamatust pead natukenegi üles tõsta ja liigõppimisest hullunud mängida, tõsteti ausse keskaegsed karistusviisid ja anti mulle märku, et need karistusviisid pole siiski veel iganenutena muuseumi viidud, vaid leiavad kasutamist ka 20-l sajandil, millal tehnika sammub võiduteel. Et sellest anti märku mulle alati ainult teatavale ühele kohale, siis tuli nii välja — paks see inimese nahk siis ikka on — et pidin, kui ei tahtnud vabatahtlikult endale istumisega valu tekitada, püsti õppima, sest on ju keskaegsed karistusvormid võrdlemisi sünged ja toored. Ajaloolase seisukohalt ei saa seda ju laita, kui inimene saab sääraseid vanu karistusviise ka tehnikasajandil enda nahal praktiliselt tunda, mis eriti tarvilik kooliõpilasile, kuid siiski on tal omad puudused, nimelt ei saa keha ega vaim hästi puhata, ei lamades, veel vähem istu-

des, ega saa hingele tantsu näol vaheldust pakkuda. Nii juhtus, et ma oma kurjade ja isemeelsete valvurite tõttu ei saanud mitmel kuul enam praktilist tegevust, s. o. tantsu harastada, vaid pidin raamatuis tuhnama... Nii läks vett vedama terve neljas veerand. Ei pand teist tähelegi, äkki aga seisime koolitöö lõppaktusel... Säh!... Ja tantsida enam ei saanudki!... Anti meile siis tunnistused. Oli teisi mitmesuguseid, häid ja halbu, aga minul üks oli väga häa, — olin vääristatud, — oh sa maailma ime! — ainult ühe puudulikuga... Aga see oli ka kriihvel aine — matemaatika. Mateõpetaja ütles, ma pidavat vähem põrandal, parketil tantsima, rohkem see-eest aga ruudulisel paberil, ruutjuurte, tehete, aktsioomide ja teoreemide hulgas ja tantsupartnerist kinnihoidmise asemel pidanuks kinni hoidma oma enese peast ja juurdlema ülesandeid... Ma ei teinud temast aga väljagi... Läksin rõõmsal meelel koju, — olin kangelane, ühe puudulikuga kangelane.

Olin uhke, sest ma polnudki nii kehv vunts... Ainult see pani vähe mõtlema, et millest oli tingitud mu pääsemine palja järeleksamiga, mis andis lootust ülepääsuks järgmisse klassi. Kas oli see tingitud mu tantsimisest või mu kurjadest valvureist, uutest luudadest või valusast istmikust... Mitte ei teadnud, aga arvatavasti siiski tantsust ja tõhusast spikrikirjutamisest...

Kui koju jõudsin, küsis ema kohe, et kuidas läks. Päh! Tema küsis veel!... Nässu läks! — Järeleksam kaelas! Ütlesin seda äärmiselt murelikult, isegi nutuselt, nii et emalgi jäi suu hirmust lahti. „Taevake,“ löi ta käsi kokku, „õppisid ju küll nüüd usinasti ja ikka veel üksam kaelas!“ Nojah! Püüdsin talle selgeks teha, et see mate puudulik oli puha tema teene — peksis ta ju kõik valemid mu peas segi, ja üks olnud tema see;

kes klassitöö tulekul keelas mul spikrikoostamise ja käskis selle asemel õppida. Ema sai seepeale pahaseks, kuid nahapeale ka ei raatsinud anda, selle asemel andis palgele musu ja nimetas mind veel oma paiks ja illikukupujukeseks, eks ole just nagu jõulu ajalgi!... Mina aga mossitasin vastu ja ütlesin, et oleksin saanud olla illikukum ja vaba ka sellest järeleksamist, kui nemad poleks mind sundinud tantsust loobuma...

Nojah, üldiselt oli aga hea pool peal, kummalgi poolel polnud erilist nurisemise põhjust — vanemad ise nägid, et ma polnud logaskilt õppinud ja mina oma sisemuses ka nagu tundsin, et olin oma jõuluseid puudulikke suutnud parandada siiski ainult hoolsa luure- ja valveteenistuse tõttu... Seetõttu võisin täie rahuldusega söösta vastu suvevaheajale...

Sellel kuldsel perioodil, mis pakub õpilasele peale nii äärmiselt riskantset, hirmu- ja vastutusrikast tööperioodi kallist rahu puhkuse näol ja mis võimaldab uute energiatagavarade soetamist järgnevaks pingutuseks, püüdsin tasa teha kõik, mis hoolsa valveteenistuse tõttu jäi kevadel tegemata. Küllastasin iga pidu ja koosviibimist koduümbruses kolmekümne-kilomeetrilises raadiuses, lõhkusin tantsu, nii et jaanipäevaks pidid mitmed seltsimajad tegema uued tantsupõrandad, ja võtsin aktiivselt osa koduküla seltskonnatööst, olles liikmeks seitsmeteistkümnes ümbruskonna organisatsioonis ja saates seltside vahelisi hõõrumisi ja juhataste onupojapoliitikat paljastavaid artikleid kohalikule suuremale ajalehele... Kui säärasel kombel olla tegevuses, ei pane tähelegi kuidas möödub aeg. Nii oli minugagi, nagu ikka ja alati... Seisin, imestunud maise aja kiirest möödumisest; äkki ühel heal päeval juhmi näoga võidupüha-pidustustel vaatasin, nagu kuult kukkunu võidutule rõõmsat praginat ja külarahva voogamist Naabri-

Karla isale kuuluval Leppasmäel. Alles siis, kui tule valgusel läks lahti „jalakeerutuseks haljal murul,“ pääsin imestusest ja söötsin koos Pastori-Mariaga oma lemmikharrastuse... Ja seal siis juhtuski vist, et ma muutusin paugupealt romantikuks, sest kus see mujal ikka oli!... Seal see Maria vaatas mulle nii sädeldes tantsu ajal otsa, nii et mu veri lõi alul keema, et hetke pärast sama järsku tarduda ja mind kilpkonna kombel kõhmetuks teha. Pea hakkas paugupealt kumisema ja kõik olemine hakkas silmade ees nii tiirlema, et ma ei kuulnud ega näinud enam midagi, vaid pidin kogu tähelepanu pöörama üksnes sellele, et kõhmetuses mitte kukkuda. Seetõttu ei kuulnud enam muusikat ja hakkasin tango asemel tantsima vengerkat. Seda õudset viga ei suutnud ma enne märgata kui mu tantsukaaslane viidi pastori-emanda emalikul järelvalvel tantsuplatsilt ja kui tantsijad pahanudes ja naerdes loopisid mulle sõimu- ja norimissõnu. Alles siis kohkusin oma marss-marss tempost ja pagesin nagu tagaaetud hirv pidutsete hulgast. Ei tea tänapäevani, kuidas ja kust kaudu ma tol ööl oma järsku hingesse kerkinud romantiliste mõtetega ja tunnetega koju jõudsin. Igatahes, nagu kõnelesid sellest faktid, olin selleks kasutanud, enesele muidugi teadmatult, äärmiselt keerulisi ja kardetavaid teid, sest kui jõudsin täpselt selleks ajaks, millal päikesetera piilus esmakordselt üle metsatuka, koduvärvasse, jutustasid mulle läbimärjad rõivad, üleni porised kingad ning jalad ja märgadest rõivaist ja hommikukahust lõgisevad hambad oma arusaamatul keelel mu romantilisele hingele kauneid seiklslugusid ilusast vajuva, poripõhjaga sügavast ja jääkülma veega täidetud jõekesest, millest ületulekul ma polnud kasutanud silda... Seisin siis seal koduvärvas, toetusin värvapostile ja kuulasin oma märgade

R. Kello.

Ulgumerel.

„faktide“ põnevaid lugusid ühel suve-
ööl heinamaadel ja jõekäärudes eks-
levast ja otsivast noorukist, kelleks
oli keegi Jorhh Magalamast.

Seisin seal väravaposti hõlmas ja
vaatasin pilusilmil, hammaste lõgise-
des külmast ja pea kumisedes mõt-
teist, üha kõrgemale tõusvat päikest,
ja mu romantiliste mõtete hulka lõi
äkki midagi reaalset. See oli nagu
oleks näljane hunt lambakarja kes-
kele karanud, sest mulle tuiskas
järsku meelde, et oli pööripäev, su-
vine pööripäev, millal päike hakkab
taeva laotusel jälle lühemaid teekondi
matkama ja mis on nagu esimeseks
vihjeks ja hoiatuseks lähenevast
hirmsast kooliajast. See oli hirmutav,
sest palju sealt pööripäevast kooli-
töö alguseni siis ikka enam on! —
Kui juba pööripäev läbi, siis pea ka
koolimineku päevakorras Palju sa
vaene hing selle kahe ja poole kuu
jooksul ikka enam puhata jõuad!?

Ja tuju kraadiklaas langes ühe joo-
nega nullile. Oleks nagu antud notiga
pähe! Oo, pööripäev! — Nüüd ole
hea mees ja hakka hirmu tundma
läheneva kooliaja ja sügisese eksami
ees! Sellele oli lihtsalt õudne mõelda
ja veel õudsem oli eneses tunda, kui-
das reaalsus hakkas kägistama ro-
mantikat... Tusaselt ja kurvama sil-
masin siis üht lehma, kes väikesest
tüdrukust aetuna, lonkis aeglaselt
karjamaale ja mõtlesin siis iseeneses,
et oh, sa kena Kirjukene, ei ole sul
kooliminemist ega kedagi, ei ole sul
hirmu ega järeleksameid. Lähed igal
hommikul muretult karjamaale, nä-
sid seal ilusasti kõhukese rohtu täis
ja pöördud õhtul jälle rõõmsalt koju.
Pole sul vaja teha õppeülesandeid
ega tunda hirmu õpilase kombel, kes
jätnud oma töö tegemata. Sinu elu-
rattake veereb ainult selleks, et süüa,
magada, jälle süüa, uuesti magada
ja anda külarahvale võid ja kohvi-

piima, hävitada heina, peletada pere-
rahval igavustunded ja võimaldada
neile suve palavaimal perioodil kosu-
tavat ja vaheldusrikast tegevust
raske heinatöö näol. Vaata, lehmake,
sina elad ainult selleks! Ja sa ei tea
aimatagi, milleks elan näiteks mina
ja paljud teised minu kaasõpilased.
Sa ei oska vist mitte uneski näha,
et meie elame ainult selleks, et siin
maamunakesel olla ainukesiks patu-
oinaiks, keda teatud liik inimesi võiks
nimetada laiskvorstideks, loodereiks
ja korratuiks ning kes peavad tervelt
ühiksa kuu vältel tundma oma seljal
hirmuhigi ja südames valusaid riski-
küsümüsi, et kas veab nüüd või mitte,
kas läheb täna hästi või kukun sisse,
kas küsib täna või pääsen veel see-
kord kahest, kas suudan veel viilida
seekord läbi või jään vahele. Sa kind-
lasti ei tea aimata, et meil õppureil,
on need küsimused, mis oma riskant-
suse ja erutavusega teevad iga korra
pealt viie sekundi võrra me elu tühe-
maks, ligemale kahesaja seitsme-
kümnel päeval ehk õigemini tervel
kooliajal, põletamas hinge ja väris-

tamas südant. Ja sa ei tea ka seda,
et see hirm on ainult kõigeiks selleks,
et meil oleks kevadel koolist vabane-
des võimalus lugeda atestaatidelt
matemaatika, eesti, inglise, saksa ja
ladina keele ning paljude teiste õppe-
ainete puudulikku ja tunda rõõmu,
et oleme veel niimoodi pääsenud ega
ole neis aineis päris selgeid nõrku
saanud...

Kui ma nii mõtlesin, läks meel ha-
ledaks ja tundsin meelehärmi, et olin
loodud õpilaseks. Kibedus kurgus,
jätsin väravaposti üksi, ronisin lau-
dile vanadesse heintesse ja norskasin
seal terve pööripäeva maha...

Oleks veel palju kirjutada, kuid
et mu kiri on juba liigagi pikaks ve-
ninud, pean lõpetama. Pealegi on mul
homseks uus stiiliharjutus teha, ja
selle kirjutamiseks pean säästma tinti,
mis mul on otsakorral.

Seepärast nüüd head tervist kuni
järgmise pika kirjani.

Sind südamlikult tervitades
sinu romantiline sõber

Jorhh, Magalamas.

R. K.

Kundas käik.

E. SOIDLA.

Ühel lämmitavalt palaval juulipü-
hapäeva hommikul silman kuulutuse-
laual veripunast paberit, mille sisu
on mul juba selle traditsioonilisest
ühtlusest möödunud suvest saadik
meeles. Säält kisenud vastu: „Rakve-
re Linna Vabatahtlik Tuletõrje Ühing
korraldab väljasõidu jne.“ Edasi
ülistatakse Kunda loodusekaunidust,
peent liiva ja idüllilist rahu. Oli veidi
naljakas tunne, kui lõpetasin luge-
mise. Et aga mujale enam sõita ei
saanud, otsustasin selle „suursõidu“,
nagu kirjas oli mainitud, kaasa teha.
Hakkasin kohe jaama sammuma, ku-
hu lootsin jõuda esimesena. Pärale

jõudes tabas mind aga pettumus —
osutasin hoopis „viimaseks mohi-
kaanlaseks“. Kõik mõeldavad kohad,
kus võiks istuda, on juba okupeeritud
ja protektoraadi alla võetud. Veelaua-
ääred, kårud, trepid, pingid — kõik
on istujaid täis. Mõned agaramad istu-
vad koguni aknaservadel ja reisi-
kohvritel. Agaramad eestvõitlejad
käivad juba tund aega enne rongi tu-
lekut vaatamas, et kas tuleb juba, ja
kaks tuttavat „pürjelit“ ja „tegelins-
kit“ veavad kihla, et kell on juba 9.30.
Keegi tüse meesterahvas tassib oma
kaht suurt kohvrit neljandat korda
keset raudteed, kuid alati on manöö-

verdav kaubarong just ta nina eest ära läinud. Noor kanalisatsioonitööline monogrammitatud portfelliga ja suure kitarriga vaatab kõigile üleolevalt näkku, tahtes nagu öelda: „Keda te arvate mind olevat?“ Kesk rahvamurdu karjatab vana daam „lillepeenraga“ peas: „Ärmiine, minu konna-silm!“ mille peale sportlase välimusega, kaabuga noormees küsib osavõtlikult: „Kas parem või pahem silm?“ Äkki käib rahvahulgast läbi sagin ja noored preillid ohkavad südamepõhjast: „Nüüd!“ Pinevus kasvab. Politseinikud tõrjuvad rahvast tagasi, kuna saabuvat keegi ülemast väest. Läbi jaama klaasukse paistab silindris härra kuninglik kõnnak ja ametlik näoilme. Tema tähtsust suurendab veel kaenlasolev portfell ja konkskepp. Veel mõned silmapilgud rusuvat vaikust, nii et võib kuulda, kuidas keegi sosistab: „Ma nagu tunneksin seda härrat!“ Orkester seab end valmis. Uks vallub, orkester alustab hoogsalt ja vaimustusega sütitavat tervitusmarssi ja võõras jääb aupakklikult perronile seisma. Rahvas tekib sumin. Keegi hüüab: „Elagu Eduard!“ Orkester katkestab mängu noodipealt ja seni lustakas tujus olnud rahvas pääseb valla mürisev naerupuhang. Tulija seisab aga endiselt lehvivi frakihõlmu hommikutuules ja ta laides ruudulistes säärsaapa-kalifeedes mängib tuul. Kuid ka tema rõõm on üürrike. Varsti kaob ta rahva silme eest, vähemalt selleks päevaks sinna, kus laudakse: „Küll on külm ja suured rotid. . . .!“

Vajub veel pooltundi sellesse sündmusrikka päeva kontosse ja siis saabub jaama ette publiku kauakestvate aplauside ja mürisevate ovatsioonide saatel ähkiv „susla“. Kuna siin sai teoks vanasõna: „Kes ees, see mees“, siis võib igaüks isegi kujutada, misuguseks see „rahvasterändamine“ vagunitesse kujunes. Lõppbilansina olgu mainitud faktid, mida konstateerisid kõik mõtlejad inimesed siis,

kui rong liikuma hakkas: Kellelgi papil oli tasku täis munaputru, mida ta salamahti poetas vagunipõrandale; kahel naisolendil katki rebitud „shonnen-shirmid“, nagu nad ise nimetasid; kanalisatsioonitöölisel jäi üks monogramm kadunuks ja kellelgi tuli-uus kartong oli litsutud kokku kaheks hingedega pappkaaneks, mis meenu-tasid nõiakaasi. Kuna on saadud üle raskemaistki saatuselöökidest, siis saadi neistki jagu ja sõit jätkus nüüd ülendatud meeleolus „unistatud maa-le“. Seda haruldast õnneliku olukorda ja segamatut rahu kippus ajuti tumestama vaid härjavaguni laest allatilkuv värv, mis ühele kõhukale vürtspoodnikule selga kukkudes oli moodustanud juba miniatuurse Euraasia. Ohkamise ja silmavee saatel võeti pintsak seljast ning riputati seinale. Nii jõuti suuremate viperusteta juba Upja. Sääli juhtus aga sää-rane asi, et kolm huvironglast jäi rongist maha. Kuna vaguni „sool“ ja koorekiht jäi maha, ei passinud enam naljad, ning Kundasse jõuti päris tavaliste inimestena. Ehmatusega märkas aga pintsakuomanik, et enne seinaleriputatud riidest oli jää-nud järele vaid võik sini-punane värvipiserdus. Jaamast siirduti kohe alla „Jeerikolinna“ poole, nagu armastati nimetada kohta, kus rahvas valgus laiali. Mõned läksid kursaali või rannahoonesse, kuidas keegi nimetas. Kurssaali ja rannahoone mõistet saab siin seletada vaid niipalju, et Kunda rahvas nimetab seda kuur number 34. Terves põranda ulatuses tantsiti lambeth-walki ja krakovjakkki. Nii jätkus „osoonirikast“ õhku kogu päevaks, mis muutis võileivad liivakookideks, sest einelaud ja tantsusaal olid ühes ruumis. Päeva jooksul juhtus paar väikest kaklust, mis on saanud Kunda pühapäevasuvitajate „kaurniks“ traditsiooniks.

Kui aga õhtul päike veripunase kettana vajus merre, hakati liikuma jaama suunas ning nenditi üksmeel-

selt ja suure häälteenamusega tõika, et „tee hubasem minnes, kui tulles“. Vaguneis algas selle elevusrikka päeva lõppvaatus. Rongi liikumapääsemisega pääsesid liikuma ka häälepaelad ja mõtted. Avaldati mõtteid ja kaastunnet härrale, kes tõesti seda väaris. Sel vabrikandi-välimusega härral oli seljas smoking, kõvakrea kaelas, kaelaside ees, kaabu peas, püksteviigid, mis meenutasid üht tarbeasja söögilaualt, ja lõpuks pungil portfell kaenlas, aga — palja jalu. Ta uuelõikelised kingad olid kellelegi meeldinud. Varsti pöördus aga kõigi tähelepanu jälle mujale. Kõrvalvagnis värises mandoliin, millele löikas kaasa naiste tiiskant. Lauldi härdu-sega: „Noorus on ilus aeg. . .“, mis kajas metsast tuhandekordselt vastu. Meie vagnis nähti naisterahvastel olevat rohkem taskurätte kui vaja. Võib olla hakkas neil hale oma noorusest. Kuid inimlikult on see arusaadav — noorusmälestuste mõjul

tehakse mõndagi. Kusagil kägises lõõts ja lauldi venivalt: „Volga, Volga, matj rodna. . .“ Teisal tiristas keegi balalaikal romantilist viisi kauge-st Volgast, millele laulis lõpuks kogu seltskond kaasa. Jäi segaseks, milks nad seda Volgat igatsevad. . . Üle kõige kõlas aga „Mulgimaa. . .“

Nii jõuti pimedikuks Rakwerre, kust igaüks koperdas oma koju. Sel õhtul nägi kuu taevas naermapanevaid asju, muuseas oli paljasjalgne härra portfelliga varitsenud veel kaua, kaua jaamas depoo nurga taga.

Möödunud on suvi. Hää on sirvida mälestusis. Olgu see väljasõit kellegi arvates nii proosaline kui tahes, kuid ta pakub siiski vaheldust inimesele, kes viibib kogu talve ametlikus büroo õhkkonnas, tuupides pähe vaid vormeleid ja erandeid, ehk väikeses provintsilinna kontoris, kus ta oma leivaisa ees tohib ütelda „mina“ asemel vaid „ma“.

Kodutuulik.

E. LAUR.

Matkur jääb hetkeks peatuma oma rännakuhoos. . . Seal laiuvadki kodupaiga avarad nurmed, salad ja kivine põld, seal majake mäel ning tuulik. Nii hea, nii hea on tunda kord kodu hõngu ja meenutada sellest mälestusi. . .

Taas uhub vihm vana tuuliku kurbtõsisist kuju. Too hall vanamees seal künka veerel on seisnud juba aastakümneid vihma uhtuda ja tuulte lõhkuda. Kuid küürugi tal pole veel, ainult madalamaks on jäänud. Või tõusis too rändaja hõrgemale, kui ta oli siis, kui vaevalt küündis mõistma ta taeva poole kerkiva kuju suurust?

Jaa, aastad on läinud. Ei mäleta, et ta oleks teda teissugusena näinud. Nii on norutanud ta säääl, kord näides kurvana, kord tiibade liikudes jutuka hallpeana, kes kõneldes vehib kätega.

Juba katab hall sammal kohati ta külgi. Tuules kaarduvad tuhmunud tiivad, pragunenud ja kõdunenudki, millel purjeräbalad lipendavad taktis tuulehoogudega. Vanad juhtmepalgid on vajunud allapoole looka, nagu tahaksid nad murduda. Ent ometi on nad seisnud nii juba aastaid ja seisavad veelgi. Ja katusel liigub tuulelipp, mis igal pööramisel teeb kriikisuvat häält.

See on vana kodutuulik, mis aastatega on muutunud otsekui elavaks mälestuseks ja üheks osaks ta kodust, rändaja lapsepõlve armsaim paik ning sõnatu sõber. Kuid nüüd ei liigu ta enam, vaid on määratud hävinemisele. Ta meenutab siiski noid aegu, kus pingul purjedega lõhkusid ta tiivad tuult ning jahuses sisemuses tuksus hammasrattaist organism.

Kas mäletab ta ise veel taati halli, kes vilunud käel teda tuulisel hommikul tööle seadis ja kes teda juhtis?

Kuid kas unustab rändur kunagi mälestust kodutuulikust, kui ta näeb selles veel oma isa endist tööd ning mälestusi, kes üle kolmekümne talve ja suve oma muredes kasvatas siin

oma lapsi uutele muredele. Nii sai tuulik kodu sümboliks. . .

Tuul toob uuesti vihma. . . Samm-sammult jääb seljataha kivine veskitee, salu, kungas ja kodutuulik. Ja kriiksuv tuulelipp saadab veel viimseid hüvastijätte.

V. METS.

Sügistee.

Könnin üksi mööda teed.

Pilved kui rasked märjad kangad rõhuvad õlgu, savine rada imeb jalust jõu. Pole tuult, on vaikne. . .

*Pilved ripuvad taeva varnas, maa tukub, päeva purjed on laisalt lan-
gus.*

Aga siis tõuseb kuskilt tilluke rõõm. Nagu lepatriinu roniks üles mööda tumedat rüüd, — nagu punane leht vallanduks puult.

Ah, see ju ongi puna-kollane leht, mis aeglaselt keereldes langeb loiku mu jalge ees.

Ja kõik muutub.

Juuksed lendlevad tõusvas tuules, pilvist on jäänud vaid hõredad narmad. Tahmane korsten koob suitsust sulgkerget pitsi ja liivasel teel tantsisklevad lehed.

Rada rullub lahti kui hõövlilaast lapse mänglevais kätes, et siis jälle harduda, pudeneda sõrmist ja kaduda.

Ees avaneb õuevärav saabuja vastuvõtmiseks.

Sügisene kirjandivõistlus.

Rakvere Gümnaasiumis ja Keskkoolides korraldati seni tavaliselt üks kirjandusvõistlus õppeaasta jooksul. Selle korraldajaks on olnud Hum.-ringi Kirjandussektsoon. On võisteldud peamiselt luuletuste, lühijuttude ja laastude kirjutamises, kusjuures võistlus on toimunud õppeaasta teisel poolel.

Õppenõukogu, leides, et mitte kõigi õpilaste

anded ja võimed ei luba osa võtta sellisest võistlusest, mis eeldab ikkagi teatud määral kunstniku-talenti, otsustas kevadel omalt poolt välja kuulutada veel teise kirjandivõistluse, nn. „aastapäeva-võistluse“. Teemad valiti niisugused, et neile võiksid kirjutada kõik õpilased: vanemas rühmas oli teemaks „Minu perekonnalugu“; sellele teemale või-

sid kirjutada gümnaasiumiõpilased. Keskmise rühm (prog. III, IV, V kl. ja reaalkooliõpilased) kirjutas teemale „Minu kodukoht rahvamälestuses“ ja noorem rühm (prog. I ja II kl.) teemale „Minu kodu“. Tööde esitamine tähtpäevaks oli 1. okt. s. a. Auhindu oli ette nähtud 7: vanemas rühmas I — 25 kr., II — 15 kr., III — 10 kr.; keskm. r. I — 10 kr., II — 7 kr., III — 3 kr.; noorem rühmas oli ainult üks auhind — 5 kr. Tähtpäevaks oli žüriile esitatud kokku 16 tööd, neist van. r. 4, keskm. 5 ja noorem r. 7 tööd.

Hindamiskomisjoni olid valitud hr. dir. H. Jänes ja õpetajad I. Erm, J. Blaumberg ja J. Meerits. Komisjoni nentis üksmeelselt, et võistlusele ei ole, kahjuks, esitatud ühtegi tööd, mida võiks tunnistada esimese auhinna vääriliseks.

Vanema rühma parimaks õsutus varjunime „Arhivaar“ all esitatud perekonnalu. Selle töö puudustest märgiti: töö sissejuhatus on liiga pikk ja fantastiline, mis ei sobi sisuga ja kirjandi üldiselt asjaliku, kaine tarbetailiga; aimestik ei ole füülik — puudub emapoolse suguvõsa ülevaade. Head küljed: 1) töö on süstemaatiline ja meenutab juba teaduslikku tööd; 2) ülevaade isapoolsest suguvõsast on põhjalik; 3) on kasutatud arhiivandmeid; 4) tööle on lisatud ülevaatlik tabel; 5) töö on ka välimuselt (käekiri, puhtus, korralikkus) eeskujulik. Töö eest määrati II auhind.

Ka varjunime „Liis“ all esitatud perekonnalool leiti olevat mõningaid vourusi: ajalooline tagapõhi on tööil hea, stiil ladus, keel isegi parem kui „Arhivaaril“. Kuid kahjuks ei ole autor kasutanud arhiivmaterjale ja selle tõttu tundub terve töö olevat veidi pealiskaudne. Sedagi tööd koormasid liiga pikad ees- ja lõppõnad. Ka töö välimus oli ebaõnnestunud, käekiri ei avaldanud püüdlikkust jne. Kordaläinud stiil arvestades otsustati tööle määrata lohutusaubinnaks kirjanduslik teos.

Ülejäänud vanema rühma tööd ei olnud hästi õnnestunud: „Ants'u“ töö põhjenes ainult mälestustel, andmed ei olnud kronoloogiliselt korrastatud ega kontrollitavad, esines keelevigu, välimus ilutu jne. „Vare“ oli andnud väga rohkesti küll toormaterjali — kuivi nimesid ja aastaarve, kuid see materjal oli segane ega olnud perekonnalooks (püüdlused, võitlused eesmärkide pärast jne.) kasvatatud. Sugupuud neil töodel puudusid. Tööd jäid auhinnata.

Keskmise rühma parimaks tunnustati „Ivo“ töö „Minu kodukoht rahvamälestustes“. Töö puudused olid kaunis silmapaistvad: 1) süsteemi ja kronoloogilise järjestuse segasus; 2) kindla kompositsiooni puudumine; 3) stiil ei olnud küllaldaselt viimistletud. Kuid töö oli silmapaistvaid vourusi: autor oli iseseisvalt ja rikkalikult kogunud rohkesti

head ja usutavat materjali, mis võib rikastada isegi meie kodukooha-uurimise varasalvi. See materjal on usaldatav. Juurdelisatud kaardid teevad töö ülevaatlikuks. Ka välimusel tunnustati töö heaks. „Ivole“ määrati keskmise rühma teine auhind.

Keskmise rühma teiseks paremaks tööks oli „X + y = z“ töö Ungru krahvist ja ta perekonna saatusest. Kahjuks ei olnud aga autori kodukoht täies selguses kujutamist leidnud, pääleegi oli see materjal terve juba ajalehis ja raamatuis ilmunud. Ladusa ja ilukirjandusliku stiili eest määrati autorile lohutusaauhind — raamat.

Mõnes suhtes eriti huvitav oli „Ove Jectreveiferi“ töö. Oli kõne all, kas ka sellele tööle anda ergutusaauhind raamatu näol, kuid leiti, et segavat materjali on töös siiski liiga palju. Autor ei suvatse teemast kinni pidades, vaid kaldub kõrvalasjadest muhedat juttu vestma: noomib vanemaid inimesi, kes ei oska lapsi õieti kasvatada, annab pedagoogilisi juhtlauseid, meenutab kohati ilusaid mälestusi kodust ja omastest, kirjutab ka esivanemaist ja päiris ilusasti oma vanemaist, siis aga — ligi poole tööst! — enesest ja oma huvidest. Autor on nähtavasti raamatuinimene ja ei armasta seltskonda ega sporti. Ta suurimaks harrastusalaks on keeleteadus: „Olen uurinud prantsuse, inglise, saksa, esperanto ja vähe ka vene ja ladina keelt. Uurin kõiki lauseid ja sõnu, mis leidub juhulikult mingis romaanis. Võrdlen teda teiste keeltega, ta tähtede arvu, koostise jne. poolest. Et mind huvitab keeleteadus, siis hakkasin eesti keelt uurima ja uuendama. Aga ma nägin, et väga vähe võib muuta kõneldavat keelt oma äranägemise järgi. Viskasin selle katse kõrvale ja hakkasin esperanto eeskujul tegema üleilmset keelt. Oli raske esiteks teha, kuna mul polnud kusagilt võtta sõnamaterjali, sest saksa ja vene keelest ei piisanud, mida oskas ema. Siis õppisin ka inglise keelt — ema kinkis eesti-prantsuse keele sõnastiku ja onult sain vene-prantsuse-inglise-saksa sõnastiku. Nüüd võisin leida juba iga sõna tähenduse ja keele tegemine läks jõudsasti. Seadsin üles kolm põhireeglit, mille järgi tegin keelt: ta olgu a) liihike, b) täpne, c) lihtne.

Ka analüüsisin ma keeli. Nägin, et inglise ja saksa keel on väga sarnased. Samuti on ka inglise ja prantsuse keel sarnased, kuna aga saksa ja prantsuse keelel sarnasust vähe leidub. Leidsin isegi, et eesti keelgi sarnaneb inglise keelega...

Ma tahtsin ilmakeelt teha, niisugust, mis oleks nagu kõik teised keeled, aga lihtsama grammatikaga ja eranditeta. Aga onu ütles mulle piltlikult, miks keel peab olema haruldaselt lihtne: „Kas hakkab mõni rikas inglise kaupmees üldse õppima mõnd rasket keelt! Aga kui see keel on lihtne, siis rikas inglanegi lööb käega ja ütleb: „Ah tühja,

viidan's paar nädalat ja õpin sellegi ära!" Aga onu arvas, et üleilumne keel ei lähe läbi, sest siis muututaks liiga targaks. Ja kas siis hindud, praegu suure orjuses, kaevaksid veel nii odavasti rauamulda? Aga mis lähivad siis niidumasinad maksma — ja see on suur majanduslik kahju maailmale, kes ei saa siis enam elada vaeste hindude ja teiste rumalate rahvaste arvel"... Aga ma ei hooli sellest — rahvusvaheline keel õhutab üksmeelsust, võrdelisust, ausust ja õiglust...

Kui ei kõlba mu Delooria maailmale, siis olgu ta ainult mulle!" ..

Ja lugejale väikeseks peamurdmiseks üks näide delooriakeelsest luuletusest (samalt autorilt):

„Wa lawy fory siñ gilese
 é fogiñy neoren nidiño
 ó amy šarme, mus' qiter vo
 Nau dewy ago es fil ma čest.“

(Järgneb veel kakssalmi, aga on soovitatav esiteks katsetada sellegi tõlkimisega. Jah, Ove, oled huvitav mees! Su suured ideed kisuvad Sind teemast kõrvale, aga suurte ideedega mehi läheb meil vaja. Kui nad kord teemale kindlaks jäävad. Ja võib olla, et just Sinu kohta läheb tõeks, mis hr. koolide inspektor oma sõnavõtus kooli aastapäeval ütles, et need, kes seekord jäid auhinnata, püüdku aga muudkui edasi, sest ehk tuleb aeg, kus praegused auhinnata jääjad veel suuremaid auhindu saavutavad. Aga veidi sportida ja seltskonda kuuluda ei oleks ka vist halb mõte. Ja, kui tohib ütelda, — eks neid keeli ole niikuinii juba maailmas palju, mis me neist untest enam juurde teeme! Aga oleks suurepärane, kui me kõik selle suure huvi pühendaksime juba olemasolevatele ja teeksime neist ühe trobikonna päris selgeks. Selleks jaksu ja rammu!)

„M i k k“ oli kirjutanud oma töö jutulaadiliselt, ühtlasi Tuglase „Asuja“ ja Pärna „Oma toa, oma loa“ mõjude all seistes. Oma ülesannet oli autor liiga lihtsaks pidanud ja kiiresti soovinud lõpule viia. Andmed olid väga hilisest minevikust, siiski ebaselged. See töö jäi auhinnata.

Auhinnata jäeti ka „Mardika“ töö — vanaisa jutt, mille vältel aga Mardikas jääb magama ja kahjuks ei kuulnud jutu lõppu.

Nooremas rühmas oli parimaks tööks „Algaja“ „Minu kodu“. Kohati tundus küll mõnede meie kirjanike teoste lugemise mõju ja üks episood — kalapiiük — oli liigselt esile tõstetud, kuid siiski oli hästi

kujutatud ka kodu ennast. Sisu oli üldiselt teema kohane ja tundeküllane, stiil ladus, kohati eeskujulikki. Töö välimus — väga hääl. „Algajale“ määratigi auhind.

Teistest noorema rühma töist paistis silma ka „Metsa-Malli“ tundeküllane ja heas stiilis töö, mille eest määrati lohutus-auhind — raamat.

Ülejäänud toil leidus suuremaid puudusi: „Kastetik“ oli kirjutanud kuivema töö (loetlenud, kuimitu on iga asja toas). „Maipõrnikas“ oli kujutanud linnalapse kodu, kuid ilma tundelise soojuseta, kuidagi külmalt-pealiskaudselt. „Mardika“ (moodiläinud pseudonüüm?) paiskab asjaliku kirjelduse (tubade loetelu, elektrivalgustus jne.) segi mõnede luuleliste lausetega, nii et lugejale jääb imelik segane mulje. „Tadik“ teeb niisamuti, ainult lõpposas tundub veidi õhtust koduhubasust. „Winnetto“ kirjeldab lapsepõlvemänge, kuid siis siirdub temagi kuivale loetelule — toad, aknad jne. Auhindu neile tööle ei antud.

Huvitaval kombel olid kõik auhinnata jäänud tööd oma välimuselt kuidagi puudulikud: hooletu, segase või määrdundu käekirjaga, lahtistel lehtedel jne. Sellevastu olid rahalisi auhindu saanud tööd kõigiti esteetilise ja korrekse välimusega.

Võistluse tulemused tegi hr. direktor teatavaks kooli aastapäeva-aktusel 21. okt. s. a., kus avati ümbrikud ja anti võitjatele kätte auhinnad, kuna auhinnata jäänud tööde autorite nimed jäid püha tule kaasabil igaveseks saladuseks.

Selgus et auhindu said:
 vanemas rühmas „Arhivaar“ II auh. 15 kr.
 R. Kello G III,
 lohutusauhind „Liis“ — L. Rabadik G III;
 keskmises rühmas: „Ivo“ II auhind 7 kr.
 — E. Allvee V Pro,
 lohutusauhind „X+y=z“ — E. Soidla II R;
 nooremas rühmas auhind 5 kr. „Algaja“
 — H. Abel II Pro,
 lohutusauhind „Metsa-Mall“ — E. Raadik I Pro.

Ühtlasi kuulutas hr. direktor järgmiseks kooli aastapäevaks välja uue võistluse, mille teemad ja tingimused tehakse teatavaks lähemal ajal. Võib loota, et järgmisest võistlusest võtab osa rohkem võistlejaid ja põhjalikumalt viimistletud töödega, sest ettevalmistuseks on nüüd rohkem aega ja kogemusi.

J. Meerits.

• Lõuna-Ameerika hiigelkonnast.

Üheks huvitavamaks konnaks Brasiilia ürgmetsas on uhke sarvkonn. Ta elab soistel aladel ja kasvab 15—20 sm, pik-

kuseks. Oma nime on ta saanud sarvelaadilistest moodustistest, mis asetsevad ta silmade kohal. Sarvkonn on helepunane,

jalad on rohekad samuti leidub ka mujal nahal rohelisi plekke. Ta elab koopas, mille kaevab puujuurte alla. Seal luurab ta saaki ja kui mõni halbaaimamata ohver möödub, kaob ta konna fäitmatusse kõhtu.

Sarvkonn sööb ka oma suguvendi — sarvkonni, teisi konni, hiiri ja isegi noori kanu. Ühe sõnaga ta sööb kõiki, kes talle ainult suhu mahuvad. Sarvkonn tuleb välja oma koopast peale äikesevihma ja siis kostab ta krooksumine kaugele.

Brasiillased hoiavad neid konni ilmaennustajatena savinõudes, kuid kui juhtub tulema halb ilm, peksavad nad oma ilmaennustajat armutult. Kas aga sellepärast ilm paremaks muutub, seda meie kahjuks ei tea. Arvatavasti on aga sarvkonnal samapalju võimet ilmaennustamiseks, kui seda on meie rohukonnal, kellele rahvas oma ebausuga sellise võime on külge pookinud.

„Das neue Universum“
ainetel.

R. Kello.

Suviöö.

Bibliograafiat.

KARL RISTIKIVI „TULI JA RAUD.“

Ristikivi oma romaanis „Tuli ja raud“ kirjeldab ühe perekonna, õigemini ühe iselaadse, jonnaka mehe Jüri Säävli võistlust parema elujärje poole. Sündmustik algab abiellumisega sulasepoispõlves; järgneb linna-kolimine — hakkaja mees saab küll tööd, kuid ei jõua kaugemale vabrikutöolisest. Aga

poja Mardi tahab ta kasvatada paremaks, suuremaks kui ta ise seda on — puhta töö tegijaks. See lootus nurjub poisi vastuseisu tõttu. Sest Jüri Säävel ei palu kedagi, kui poeg tahab minna laia ilma — mingi! Tundub, et Mardist saab vedurijuhtki, ja saabki — kuueks kuuks. Siis saab ta rongionnetusel

surma, jättes vanemate juurde naise ning väikese poja. Jüri Sääveli teine poeg heidetakse koolist välja, saab hiljem sõjas haavata, müüb asundustalu ja sõidab Ameerikasse, kus taast saab metodist. Visa järjekindlusega kasvatab Jüri oma pojapoega, kes oli ära tulnud võõraisa juurest. Temale ohverdab vanaisa Säävel kõik — oma noorpõlve lootused — omandada oma peavari ja maalapike, kus ta ise oleks peremees. Lõpuks kirjeldab Ristikivi tolle inseneri, pojapoja Sääveli elu, selle abielu kõrvalehüpet, ning lõpul väikset randumist naise juurde vanavanemate surmast mõjustatuna.

Teose pealkiri „Tuli ja raud“ paneb meid küll lootma näha mingit ebatavalist võitlust ja tööd kusagil mürisevas vabrikus — seda pole antud, küll aga on selle romaani tege- lastelgi tule ja rauaga kokkupuuteid: tuli surmab Jüri ühe lapse, tuli ja raud kehas- tunud veduris viivad surma teise; võistluses tule ja rauaga laiemas mõttes s. o. võideldes karni, reaaleluga jõuab Jüri pojapoeg omefi tule ja rauavalitsejaks kitsamas mõttes — inseneriks.

Agulimiljöö kujutamine on Ristikivil hästi õnnestunud: korteriolud, suhted naabritega, tüli, klatš, väiklane kius, võitlus rusikate ja kütinarnukkidega jalatäie maa ja kuupmeetri ruumi pärast. Sündmustik on usutav, kusa- gil ei leia me ka ebareaalset tegelasi.

Teoses pakutud tegelastest kujutab pea- tegelane Jüri Säävel visa, kangekaelset, hal- lastamatut, tihti mõistmatut inimitüüpi. Kõi- gisse asjusse, olukorrisse, liikumisesse suhtub ta skeptiliselt; mõtelda ta ei taha ega os- kagi, tas asub tugev usk endasse ja umbusk ümbrusse. Karnilt kohtleb ta oma poegi, andeks ei palu ta kellelki, samuti ei andesta ta kellelegi. Otse aukartustäratav on selle mehe tahtejõud, kes raskusi ignoreerides suudab koolitada pojapoja inseneriks. Väikse töömehena kujutab autor oma peategelast, vahest isegi õndsena esineb ta, mees, kes ei tahtnud kellelki midagi, oma huaristigi kandis ta aastaid enesega.

Reaalne tüüp on ka eelmise naine Eeva, kelle ainsaks unistuseks oli olnud omada

omal maalapil, omas talus suure ularaga lehma, nagu ta näinud naabertalu karjamaal, ja kes agulikeskkonna mõjul muutub tava- liseks alevi naiseks, kelle päevamured koos- nevad naabrite muredest, kelle naudinguks on klatš. Samuti Anni, kes kujutab tavalist musta minevikuga abielurikkukat naist; või Jüri pojad, kes isalt päritud jonnakusega rüselevad kuni üks sureb ja teine muutub lahkusuliseks.

1905. a. liikumist kirjeldades pole süve- netud, see on seletatav teost läbiva äärmi- selt kindla joonega — pole vahemärkusi, filo- sofeerimist, autori arvamuste pealesurumist — toda töölis perekonda ei puutunud see lii- kumine rohkem, milleks siis targutada! See omadus on teosele plussiks, mitte miinuseks.

Väljendusviis on Ristikivil ladus, mahla- kas, rahvapärane, iga tegelase juures sellele sobiv.

Loodusekirjeldusi on vähe — linnainimene, agulirahvas ei näegi ju palju loodust.

Kompositsiooniliselt on teos hästi õnnestu- nud, teose tihedus pole kannatanud raamatu suure lk. arvu tõttu, lugedes ei tahaks jätta vahele midagi, ja omefi pole siia ka midagi kuhjatud.

Midagi eriskummalist, sügavamõttelist ei paku see töö, agulimiljööid kirjeldades ei saa olla keerukas ka stiil. Aga täielise elutund- mise ja arusaamisega kirjutatud teoses käsi- tellakse seni veel vähe taotud ainet — eel- misel sajandil antud talurahvaseaduste tõttu tekkinud maaproletariaadi edaspidist saatust mitme sugupõlve kestel kuni tänapäevani. Seetõttu evib teos puht-ilukirjandusliku väärt- use kõrval ka ajaloolist — ta kirjeldab pärast urbanisatsiooni tekkinud juuretust — aastaid linnas elatud ollakse muutunud min- gisuguseks olendiks, kes pole ei linna- ega maainimene.

Teos on uus realistlikku kirjandusvoolu kuuluv, tundub tagasiminekut agulielu pahe- de kirjeldamistes; töömee suudab ikkagi oma perekonda toita.

Vähe on Ristikivi esikteoses pahesid: noor- kirjanik näib küpsena.

L. KAIK.

Kroonikat.

1. Õppetöö avaaktus.

Esmaspäeval, 28. augustil s. a. kogusid jälle paljud noored Rakvere Gümnaasiumi aulasse, et alata järjekordset, mõnele vii- mast, mõnele esimest õppeaastat. Avaaktusel hr. direktor tervitas õpilasi ja soovis kõigile edukat tööaastat. Ühtlasi selgus, et kooli õpilaspere on veelgi kasvanud ühe klassi

võrra, ning et õpilaste üldarv koolis ulatub 470 õpilaseni.

2. Spordipäev.

19. sept. oli pika aja järele kord jälle ilus sügisilm, nii et hr. Pauskari eestvõttel võis toimuda kooli spordipäev. Rongkäigus mindi staadionile, kus toimusid spordimängud. Spordipäeva võeti õpilaste poolt tõsiselt, eriti

nooremad klassid olid innukad võistlemises. Õpilaste söögiisugi eest oli hoolitsetud. Meie hädad toitlustajad olid korraldanud staadionile rikkalikku einelaua. Õppetunde sel päeval ei olnud.

3. Hõimuohtu.

15. okt. toimus hõimuohtu. Ohtu peeti Humanitaarringi kirjandussektsooni korraldusel. Eeskava koosnes päevakohastest kõnedest, deklamatsioonidest ja koorilauludest. Avasõna ütles kirjandussektsooni esimees A. Vendsalu. Referaatidega esinesid õpilased M. Saks soome ajaloo ja A. Green soome ja ungari kirjandusest. Lõppkokkuvõtte andis sektsooni vanem pr. J. Erm. Osavõtt hõimuohtust oli elav.

4. Kooli aastapäev.

27. okt. pühitses kool oma 27-ndat aastapäeva. Päeval toimus aktus ja õhtul pidu. Aktuse vaimuliku osa pidas õp. hr. A. Abel ja ülevaate möödunud õppeaastast andis hr. direktor. Samas tehti teatavaks ka kirjandivõistluse žürii otsused. Veel esines aktusel sõnavõtuga õpilaskonna juhataja M. Saks. Aktust kaunistasid õpilasgakoori ettekanded hr. J. Paku juhatusel.

Sama päeva õhtul toimunud pidu õnnestus

hästi nii ettekannete suhtes kui ka majanduslikult. Ettekanded koosnesid õpilasorkestri ja õpilasgakoori lauludest, tütarlaste ja poeglaste võimlemisest ja laulumängust „Laululinnuke“. Rahvast oli palju, eriti noori.

5. I veerandi lõpp.

28. okt. lõppes I veerand. Laupäeval üldkogunemisel hr. direktor andis ülevaate möödunud veerandi töötagajärgedest. Eduka maiks klassideks õppimises osutusid: nooremas rühmas P II — edasijõudnute arv 69,4%, keskmises rühmas P V — edasijõudnuid 74,4% ja vanemas rühmas G III — edasijõudnuid 71,9%. Nimetatud klassid omandasid koolis käibelolevad rändauhinnad. Kooliskäimise korralikkuse suhtes osutus parimaks klassiks R I — iga õpilane puudus keskmiselt 6,1 õppetundi ja kõige enam puudus P III — iga õpilane keskmiselt 12,3 õppetundi. Raskemaiks õppeaineks osutus esimesel veerandil eesti keel 81 mitterahuldava hinnega. Sellele järgnes inglise keel 67 mitterahuldava hinnega, siis matemaatika, saksa keel, ajalugu jne.

Samal päeval anti ka õpilastele nende tegevihikud märkustega, mitterahuldavatega või rõõmustava lühilausega — „jõuab edasi“.

Ringide tegevusest 1938./39. õppeaastal.

1938./39. õppeaastal tegutses koolis viis ringi: Naturalistide Ring, Spordiring, Humanitaarring, Kunstiring ja Usulis-Eetiline Ring, pääle selle veel mitmesuguseid ringide sektsoone.

Kooli vanimal ringil, Naturalistide Ringil, oli möödunud õppeaastal liikmeid 79. Juhatajaks oli I G. õpilane Vello Ranne, hooldajaks õpetajaks hr. J. Erm. Ring korraldas kaks huviohtu, mis õnnestusid hästi. Ringi ajakirja „Naturalist“ anti välja õppeaasta jooksul kaks numbrit. Raamatukogu täiendamiseks osteti 15 kr. eest raamatuid.

Eelmisel õppeaastal asutati Naturalistide Ringi kõrval Maateaduse Sektsioon. Liikmeid oli sektsioonil 32, juhatajaks maateaduse õpetaja hr. S. Talmre.

Kooli aktiivseimaks ringiks 1938./39. õppeaastal osutus Spordiring. Spordiringi esimeheks oli II G. õpilane Ants Sepp, hooldajaks õpetajaks hr. Pauskar. Esimesel poolaastal peeti Spordiringi korraldusel üks huviohtu ja kooli kergejõustikuvõistlused staadionil. Teisel poolaastal korraldati kooli esivõistlused korv- ja võrkpallis, mis kahjuks koolitöö lõppemise tõttu jäid osaliselt lõpetamata. Loodetavasti korraldatakse tänavused kooli esivõistlused varem. Kooli 1938./39. õppeaasta meistriks võrkpallis tuli III R., korvpalli finalistideks jäid I G. ja III R. Klassevahelisi naiskondade võistlusi ei jõutud lõpetada. Pääle esivõistluste peeti veel mitmeid võistlusõhtuid kooli võimlas. Spordiringil oli liikmeid 59.

Spordiringi haruna töötas Malesekt-

sioon, millel oli liikmeid 20. Malesektsooni juhatajaks oli I G. õpilane Boris Tamm.

Humanitaarring töötas 48 liikmega. Juhatajaiks olid V P. õpilane Ellen Nurk ja II G. õpilane Heino Kallip, hooldajaks õpetajaks hr. J. Meerits. Humanitaarringil oli kolm sektsooni: Kirjandussektsoon — 37 liiget, Ajaloossektsoon — 18 liiget ja Karskusektsoon — 13 liiget. Sektsoonide poolt korraldati mitmesuguseid huvitavaid õhtuid.

Kunstiringil oli liikmeid 33, hooldajaid õpetajaid hr. J. Pakk ja hr. A. Vihvelin. Organisatsioonil oli kaks sektsooni: Muusikasektsoon — 18 liiget, esimeheks Ervin Tatrik II. ja Kujutava Kunsti Sektsoon — 15 liiget, esimeheks Robert Kello samuti II G. Kunstiring on aidanud teisi ringe oma

kaastööga muusikaliste ettekannete ja reklaami ning dekoratsioonide alal.

Noorimaks ringiks koolis oli Usulis-Eetiline Ring, mille juhatajaks oli II G. õpilane Ella Eichelmann, hooldajaks õpetaja hr. A. Abel. Ring korraldas õppeaasta jooksul kolm piiblitundi ja ühe huviohtu.

Õpilaskooperatiivil oli liikmeid 20, neist 16 õpilast ja 4 õpetajat. Kooperatiivi vanemaks oli õpetaja hr. S. Talmre, esimeheks I G. õpilane Ado Vendsalu, ärijuhiks Robert Kello, raamatupidajaks Laili Valdre, laekuriiks Aadu Allvee ja sekretäriks õpilane Hans Teetlaus. Aasta jooksul peeti üks peakoosolek, kuus juhatuses koosolekut ja üks revisjonikomisjoni koosolek. Osakapitali oli tegevusaasta lõpul 33 krooni 40 senti.

H. SIIAK.

Gümnaasiumi I kl. elust.

16. septembril korraldas I G. klassiohtu, millest osa võtsid pääle klassijuhataja hr. Ermi ka direktor hr. Jänes ja inspektress pr. Golubev. Klassiohtu algas teelauaga all söögisaalis, millele järgnesid ettekanded ja tants aulas. I G. klassiohtu oli tänavu esimene koolis.

Klassi üritusist tuleks esile tõsta veel malekabe turniirid. Maleturniirist võttis osa 6, kabeturniirist 9 õpilast. Turniiride tagajärjed olid järgmised: males: I. U. Podar — 16½ p., II. H. Siiak — 15½ p., III. L. Ruus — 11½ p.; kabes: I. H. Siiak — 25 p., II. L.

Ruus — 23 p., III. U. Podar — 20½ p., IV. H. Sepp — 19½ p. Turniiridest osavõtjad olid kõik poisid. Üldse on klassis 15 poissi ja 23 tütarlast.

Praegu on käimas malekabe võistlused turniiride kahe esimese vahel klassimeistri selgitamiseks.

Klassil on kavatsusel korraldada novembris teine klassiohtu, kus erilist rõhku pannakse ettekannetele. Samuti kavatakse korraldada klassivahelisi malekabe- ja võrkpallivõistlusi.

H. SIIAK.

A J A V I I D E T.

R. KELLO.

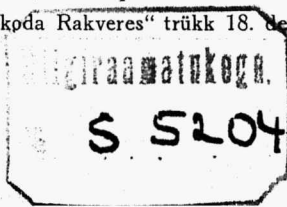
Igasse ruutu asetada üks arv, nii et ülesanne lahenduks. Nelja joone peal kõhaku ti asuva arvu summa peab võrduma joone all asuva arvuga.

$$\begin{array}{r}
 \boxed{} \times \boxed{} = \boxed{} \boxed{3} \\
 \boxed{7} : \boxed{} = \boxed{} \boxed{} \\
 \boxed{} - \boxed{3} = \boxed{} \boxed{} \\
 \boxed{1} + \boxed{} = \boxed{} \boxed{} \\
 \boxed{} + \boxed{11} = \boxed{} \boxed{6} \\
 \boxed{2} \times \boxed{} = \boxed{} \boxed{8} \\
 \boxed{4} : \boxed{} = \boxed{} \boxed{} \\
 \boxed{} - \boxed{2} = \boxed{} \boxed{} \\
 \boxed{} + \boxed{} = \boxed{} \boxed{} \\
 \boxed{2} - \boxed{4} = \boxed{9} \boxed{}
 \end{array}$$

Ilmub vajaduse korral. Toimetuse aadr. Rakvere, Vabaduse 13.

Vastutav toimetaja: J. Meerits. — Keeleline korrektor: J. Erm. — Tegevtoimetaja: R. Kello, Toimetus: H. Siiak, M. Laks, H. Kallip. — Talitus: A. Sepp, G. Altonen, H. Teetlaus.

„Ühistrükikoda Rakveres“ trükk 18. detsembril 1939. a.

**Õ
P
I
L
A
S
T
E
L
E**

SOOVITAME:

võimlemiskingi,
-ülikondi ja
kõiki spordi-
tarbeid.

**Fotoaparaate,
filme,
raadio üksikosi**
jne.

Filmide ilmutus
ja kopeerimine.

**K/M.
B. Lille
&
A.Voolmaa**

Pikk t. 15,
tel. 412.

*Lõppevaks semestriks
hääd õppetuju!*

*Raamatukauplus
Eerik Prümann
Pikk 24, kõnetraat 444.*

KIRJUTUSMATERJALI-
JA TAPEEDIKAUPLUS

„KULTUUR“

RAKVERES, LAI 18. TEL. 368

MÜTSI- JA KARUSNAHAÄRI

JOH. EINMANN

RAKVERE, TALLINNA TÄN. 25